

Inventarisatie kennisbehoefte en kennisinfrastructuur

Landschapsmanifest

8 april 2011

Noor Dessing & Paul Kersten, Alterra

Inhoud	Blz
1. Opzet en uitvoering van het onderzoek	2
2. De conclusies uit de enquête	4
3. Rechte uitdraai van de enquêteresultaten	10
4. Overzicht kennis en kennisuitwisseling landschap	44

Gehanteerde begrippen

- Kennis
Kennis wordt breed opgevat.
Het gaat zowel om wetenschappelijke als praktische kennis en kunde, zowel om impliciete als expliciete kennis. zowel om inhoudelijke kennis als om proceskennis en zowel om op allerlei dragers (analoog, digitaal, virtueel) vastgelegde kennis als om kennis en ervaring in de hoofden van mensen en groepen.
- Kennisinfrastructuur
De voorraad van kennis (beschikbare kennis) en de kanalen om de kennis te verkrijgen of te verwerken.
- Kennissysteem
De organisatie van informatie en data, structuren en hun interactie.
- Werkterrein "landschapsbeleid"
Dit werkterrein beslaat praktische en beleidsgerichte uitdagingen in planning, bescherming, vernieuwing, inrichting en beheer van landschappen.
Internationaal gaat het om de versterking van kennisuitwisseling en gezamenlijke projecten, mede in het licht van de Europese Landschapsconventie.
- Competentie
Een combinatie van kennis, houding en vaardigheden, die nodig is om een bepaalde taak te verrichten.

1. Opzet en uitvoering van het onderzoek

Opdracht

De opdracht van deze helpdeskvraag is tweeledig.

1. Inventariseren van de kennisbehoefte en de bestaande kennisinfrastructuur bij de leden van het Landschapsmanifest (LM). Hiertoe wordt een enquête gehouden onder de leden van het LM. Deze enquête borduurt voort op een eerdere kleine enquête van de Weggroep Kennisuitwisseling van het LM. Ook zal gevraagd worden naar de bijdrage die de leden van het LM willen leveren aan een te verbeteren kennisinfrastructuur.
2. Inventariseren van bestaande kennis en kennisuitwisseling voor landschap. De resultaten kunnen al snel worden gepubliceerd op papier en via internet.

De resultaten van de enquête en het overzicht van kennis vormen de basis voor een te organiseren werkbijeenkomst voor de leden van het LM.

Deze werkbijeenkomst wordt georganiseerd in het kader van het Project Stroomlijnen Kennis Landschap. Dit project wordt in 2011 uitgevoerd door Alterra, in opdracht van het ministerie van EL&I.

Uitvoering van het onderzoek

1. Inventariseren van de kennisbehoefte en de bestaande kennisinfrastructuur bij de leden van het Landschapsmanifest (LM)

De enquêtevragen zijn opgesteld in samenspraak met de opdrachtgever Niek Hazendonk. Hierbij is gekeken naar de eerdere enquête en naar de verschillende aspecten van kennis en kennisuitwisseling. Er zijn veel open vragen gesteld, waarbij is gevraagd naar voorbeelden en argumentaties. Slechts 3 van de 28 vragen zijn gesloten vragen.

Vijf groepen vragen zijn onderscheiden.

- A. Het doel van het project Stroomlijnen kennis landschap.
- B. De bestaande kennisinfrastructuur.
- C. Het gebruik van kennisuitwisseling op het werkterrein landschap.
- D. Competenties op het gebied van kennis, kennisinfrastructuur en kennisuitwisseling.
- E. Slotvraag naar oplossingsrichtingen en suggesties.

De enquête is uitgevoerd met het internetprogramma www.enqueteviainternet.nl van ABF Software Development BV.

Voordeel van dit programma is dat de resultaten automatisch worden verwerkt en gepresenteerd. Door het grote aantal open vragen was nog wel een redactieslag nodig.

De antwoorden op de open vragen zijn daarbij gerubriceerd in termen van kennismanagement:

- kennisvoorraad en kennisinfrastructuur: bijeenkomsten, excursies & studiereisen, kennissystemen, media, mensen & netwerken en onderwijs;
- fasen van de kenniscyclus: kennisontwikkeling, kennisontsluiting, kennisverspreiding, kennisuitwisseling en kennisbenutting;
- sociale aspecten: betrokkenheid, concurrentie, houding en samenwerking,
- inhoudelijke zaken, gebiedsontwikkeling, kennisbeleid en thema's zoals natuur en landschap.

2. Inventariseren van bestaande kennis en kennisuitwisseling voor landschap

Opgesteld is een eerste overzicht van beschikbare kennis en vormen van kennisuitwisseling. Door de respondenten genoemde onderdelen zijn hierin verwerkt. Dit overzicht bevat al veel informatie, maar is niet compleet en zal dit ook niet worden. Aanvullingen zullen komen van de leden van het LM en andere maatschappelijke organisaties, nieuwe ontwikkelingen etc.

Voor gebruikdoelen is het mogelijk om dit overzicht te koppelen aan trefwoorden. Afhankelijk van de wensen van de gebruikers kan het overzicht dan worden gesorteerd.

Vooralsnog is het overzicht alfabetisch gerangschikt binnen de groepen:

- kennis & kennisontsluiting: kennis bij deskundigen / expertkennis en kennissystemen;
- kennisuitwisseling: blogs, communities of practice, conferenties, studiedagen, excursies & veldbezoeken en kennisnetwerken en organisaties.

Resultaten en leeswijzer

- Respons
De enquête onder de leden van het LM is verstuurd naar 100 adressen van 56 organisaties. Uitgaande van het aantal respondenten is de respons 30%.
Uitgaande van het aantal organisaties is de respons ruim 50%.
- De conclusies uit de enquête (hoofdstuk 2)
In de conclusies staan de hoofdlijnen van de uitkomst van de enquête. Algemene conclusies worden gegeven en de conclusies per vraag. De conclusies zijn getrokken door de onderzoekers van Alterra.
- Rechte uitdraai van de enquêteresultaten (hoofdstuk 3)
In de rechte uitdraai zijn de resultaten van de enquête vastgelegd. De cijfers per vraag en de antwoorden van de respondenten op de open vragen zijn hier onversneden weergegeven.
- Overzicht kennis en kennisuitwisseling landschap (hoofdstuk 4).
De verschillende vormen van kennis en kennisuitwisseling zijn gerangschikt op alfabetische volgorde.

2. De conclusies uit de enquête

Algemene Conclusies van het onderzoek

1. Kennis is belangrijk

Kennis wordt heel belangrijk gevonden door alle respondenten in alle onderdelen van het werkproces. Kennis wordt veel gebruikt bij beleidsvorming en planontwikkeling. Daarnaast wordt kennis vaak gebruikt bij het beheer en voor de probleemanalyse.

2. De wens tot verbetering

Uit de enquête blijkt dat het kennisprobleem leeft, ingewikkeld is en vraagt om verbetering. Bijna alle respondenten geven aan, dat er volop met kennis gewerkt wordt. Er zijn veel voorbeelden van heel uiteenlopende kennisinfrastructuren die in gebruik zijn. Kennisuitwisseling vindt op vele fronten plaats. De belangrijke wens tot de verbetering spreekt uit de vele voorbeelden. Eigenlijk is er behoefte aan kennis zoals in Google: goed, gratis en snel.

3. De wens tot samenwerking

De behoefte aan en de wil tot samenwerking wordt veel genoemd en aangegeven als verbeteringspunt. De wijze waarop deze samenwerking tussen de leden van het Landschapmanifest vormgegeven kan worden, komt niet uit de enquête naar voren.

4. Geen gevoel van urgentie

Uit de enquête komt de verminderde inzet van het Rijk voor natuur en landschap niet naar voren. Evenmin wordt de discussie over het vervolg van het Landschapsmanifest genoemd.

5. Uiteenlopende organisaties

De partners van het Landschapsmanifest zijn organisaties met verschillende oogmerken: overheden, kennisinstututen, belangenbehartigende organisaties, themagerichte organisaties zoals de Vlinderstichting en de Zoogdierenvereniging en projectontwikkelaars. Een ander onderscheid is onderzoek, onderwijs en bedrijfsleven. Bij veel organisaties is landschap het hoofdthema, maar bij andere gaat het om natuur, recreatie, landbouw, milieu woningbouw of bedrijfsterreinen. Het is daarom ook niet verwonderlijk dat de enquête zoveel verschillende onderdelen van de kennisinfrastructuur laat zien.

6. Wat de organisaties willen bijdragen

In de beantwoording zijn mogelijke bijdragen vanuit de organisaties aan het project Stroomlijnen en ontsluiten van kennis aangegeven:

- Drie organisaties zijn bereid om een trekkende rol te vervullen in dit project.
- Eén organisatie geeft aan, dat waar ze kan bijdragen aan het onderzoek, dit graag te willen doen
- 17 Organisaties (ruim 55% van de respondenten) willen deelnemen aan opzet, beheer en/of financiering van het project, vooral door het beschikbaar stellen van kennis (11 organisaties) en door mee te werken aan de opzet van een kennisinfrastructuur (5 organisaties).
- Voor bijdragen aan beheer en financiering tonen slechts 2 organisaties interesse.
- 14 Organisaties willen bijdragen aan kennisuitwisseling over landschap. Organiseren van excursies en themabijeenkomsten scoren hierbij hoog. Een concrete suggestie is het opzetten en onderhouden van digitale kenniskringen.

7. Alle vormen van kennis wordt gebruikt

Alle onderdelen die een optimale kennisinfrastructuur zou kunnen omvatten worden wel door tenminste één van de afzonderlijke organisaties van het Landschapsmanifest gebruikt. Maar dit betekent nog niet dat hiermee een samenhangende kennisinfrastructuur aanwezig is. Het blijven eilandtoepassingen en de verbindingen tussen gebruikers bestaan uit ad hoc communicatie.

8. Er is geen gezamenlijke benadering

Opvallend is dat er geen gezamenlijke benadering is van de kennisproblematiek; iedere organisatie heeft een eigen aanpak. Het ontbreekt aan interactie tussen de organisaties over de opzet van een soortgelijke kennisinfrastructuur. Een kleine groep respondenten geeft oplossingen om de situatie te verbeteren. Deze oplossingen komen tot stand vanuit de eigen probleemperceptie. De oplossingen leiden niet tot een integrale kennisinfrastructuur. Dit komt omdat een gedeelde of gemeenschappelijke visie op kennis en kennisuitwisseling hierbij ontbreekt.

9. Er is geen gedeelde techniek

Opvallend is de focus op inhoudelijke aspecten van de kennis, waarbij er voorbeelden van deeloplossingen voor de kennisinfrastructuur worden gegeven. Er is geen gezamenlijke technisch-operationele hoofdrichting binnen het Landschapsmanifest over een op te zetten kennisinfrastructuur.

10. Communicatie

Op het moment dat de meer concrete en inhoudelijke dimensie van de kennisuitwisseling aan de orde komt, ligt de nadruk op communicatie en interpersoonlijke contacten en netwerken. En dus niet op datasystemen. In de kennisuitwisseling speelt de achterliggende (digitale) kennisinfrastructuur een belangrijke rol. De kennisuitwisseling wordt niet beleefd als een essentieel onderdeel van de kennisinfrastructuur. Dit betekent veel aandacht voor kennisuitwisseling en niet voor een rol als bijvoorbeeld kennismakelaar.

Conclusies bij de 5 groepen vragen van de enquête

A. Conclusies over het doel van het project

1. Een kleine 85% van de respondenten vindt de manier waarop kennis en landschap in relatie tot elkaar staan een probleem.
De verscheidenheid van de aangedragen problemen is groot en raakt alle onderdelen van de kennisinfrastructuur. Enkele problemen die eruit springen zijn de versnippering van kennis over veel organisaties en de beschikbaarheid van kennis.
Het probleem ligt niet alleen bij de kennis op zich of de kennisuitwisseling. Ook de kennisbenutting wordt als een probleem gemeld. Respondenten geven aan, dat dit te maken heeft met de tijd die men zich gunt of krijgt om kennis in te zetten.
2. Uitwisseling van kennis wordt wel heel belangrijk gevonden.
3. Meer dan 95% van de organisaties werkt bewust met kennis.
4. Kennisontsluiting, kennisverspreiding en kennisbenutting scoren hoog in de wensen tot verbetering. Wensen tot verbetering worden door 90% van de respondenten genoemd.
5. Ruim 85% van de respondenten geeft aan dat er activiteiten worden ondernomen om aan de verbetering van de kennisinfrastructuur te werken. De activiteiten komen voort uit de wensen en de manier van werken van de eigen organisatie. Wederom is een heel breed spectrum van activiteiten te zien.
6. Voor het oplossen van de kennisproblemen van landschap wordt veel van andere organisaties verwacht, met name van de overheid.
Als verwachtingen van andere organisaties zijn genoemd de wil tot samenwerken, goede toegankelijkheid van elkaars netwerken, inzet van onderwijs, heldere vraagstelling voor onderzoek en kennisuitwisseling door een meer gebiedsgerichte aanpak.
Een opvallende verwachting betreft de intentie om samen te werken in het delen van kennis en een objectieve houding t.o.v. de belangen in het landschap.
Er is dus een brede basis voor het opzetten van een kennisomgeving,
7. Drie organisaties geven aan een trekkende rol te willen spelen in het project; twee derde van de organisaties willen dat niet.

B. Conclusies over de bestaande kennisinfrastructuur

1. De kennisinfrastructuur van de verschillende organisaties bestaat uit een groot aantal onderdelen, ingedeeld naar advisering, bijeenkomsten, kennissystemen, media (van nieuwsbrief tot kennistafels per thema) en mensen & netwerken.
De menselijke factor valt op: contactpersonen, personeel met kennis en persoonlijke contacten. Dit wijst op de dynamische aspecten van de kennisinfrastructuur.
Eigenlijk zijn alle mogelijke onderdelen van een kennisinfrastructuur door de respondenten wel genoemd, maar een samenhangende visie tussen de organisaties ontbreekt.
Weinig respondenten geven informatie over hun eigen concrete kennisvoorraad. Er wordt zeer uiteenlopend met kennis gewerkt: van ad hoc oplossingen tot en met de opzet van een integrale kennisinfrastructuur.

2. Twee manieren van kennisontsluiting worden door circa 80% van de respondenten genoemd: via de hoofden en handen van experts van de organisatie en via internet. Daarna volgen het eigen computersysteem en de bibliotheek met bijna 50%, respectievelijk bijna 45%.
3. Kennis beschikbaar stellen wordt het meest, ruim 45%, genoemd als bijdrage aan de ontsluiting van kennis. Bijdragen aan de ontwikkeling van een kennisinfrastructuur wordt door ruim een derde van de respondenten genoemd.
Opvallend is dat respondenten wel zijn geïnteresseerd in kennisontsluiting, maar dat slechts een deel, circa 50%, een actieve bijdrage wil leveren aan het beschikbaar stellen van kennis en/of de ontwikkeling van een kennisinfrastructuur.
4. Veel van de genoemde kennissystemen worden gebruikt door circa 50% van de respondenten.
Ook hier valt de grote score, 70%, op van competente medewerkers en vrijwilligers met expertise als kennissystemen van de organisatie.
5. Kennis en kennissystemen van andere organisaties wordt veel gebruikt.
N.B. In hoofdstuk 4 worden de kennissystemen en vormen van kennisuitwisseling op het gebied van landschap op een rijtje gezet. De door de respondenten genoemde kennissystemen zijn hierin meegenomen.
6. Kennis over landschap wordt het meest gebruikt voor beleidsontwikkeling of planontwikkeling (bijna 80%), gevolgd door probleemanalyse en probleemstelling (ruim 45%) en beheer (40%).
7. Als belangrijk kennisproject wordt het GAN het meest genoemd. Voor natuur worden meer belangrijke kennisprojecten genoemd dan voor landschap. Behalve kennissystemen wordt ook de aanpak genoemd met KNHS-regioconsulenten.
8. Voor de problemen met kennis worden bijna drie keer zoveel kansen (ruim 55%) aangegeven als oplossingen (20%).
Enkele opvallende genoemde kansen zijn: koppeling natuur en landschap, communities of practice, doelgroepspecifieke aanpak, werkateliers aangevuld met experts van buiten de regio, ontwikkeling websites en samenwerking van leden Landschapsmanifest.
9. Slechts een kleine groep respondenten geeft aan mee te willen werken met de opzet van een kennisinfrastructuur landschap, Zij willen dit doen door kennis beschikbaar te stellen (ruim 35%), mee te werken aan de opzet van een kennisinfrastructuur (10%) en deel te nemen aan het beheer van de kennisinfrastructuur (ruim 5%).
Eén respondent geeft de suggestie om de noodzaak van de kennisinfrastructuur te agenderen bij de overheid.

C. Conclusies over het gebruik van kennisuitwisseling op het werkterrein landschap

1. Voor kennisuitwisseling zijn communicatie, netwerken en mensen van groot belang. Dit is zelfs belangrijker dan feitelijke uitwisseling van bijvoorbeeld databestanden.
Veel respondenten geven aan vooral via studiedagen en excursies (beide ruim 75%) kennis uit te wisselen. Blogs en chats worden vrijwel niet genoemd.
2. Kennisuitwisseling vindt al overal plaats binnen en buiten de eigen organisatie en binnen het Landschapsmanifest
Daarnaast wordt in een breder kader kennis uitgewisseld, bij voorbeeld via de Europese Landschapsconventie en kennisdagen.
3. Er is vooral behoefte aan ondersteunende kennis voor de eigen activiteiten.
Van de voorgestelde mogelijkheden voor kennisuitwisseling scoort de Helpdeskfunctie voor professionals het hoogst: ruim 45%. Als tweede geven de respondenten discussies over projecten aan: bijna 45%. Overige kennisuitwisseling betreft onder meer praktische ondersteuning en het ontsluiten van bestaande kennis.
4. Ruim 45% van de respondenten geeft aan actief bij te willen dragen aan kennisuitwisseling over landschap.
Als vormen worden onder andere genoemd: organiseren excursies en themabijeenkomsten, opzetten en onderhouden digitale kenniskringen en de Helpdesk voor professionals.
5. Voorbeelden van succesvolle kennisuitwisseling zijn gegeven door bijna 65% van de respondenten. Er zijn voorbeelden over inbreng van kennis bij gebiedsontwikkeling gegeven. Daarnaast zijn er voorbeelden over kennissystemen en leergemeenschappen.
6. Er worden ongeveer evenveel kansen als problemen voor kennisuitwisseling aangegeven: door bijna 45 van de respondenten.
Enkele problemen zijn: concurrentie, vrijblijvendheid en gebrek aan tijd.
Kansen worden onder meer gezien in samenwerking, cultuurverandering, inschakeling van onderwijs en LinkedIn over actuele kwesties.

D. Conclusies over competenties op het gebied van kennis, kennisinfrastructuur en kennisuitwisseling

1. Inhoudelijke competenties zijn met stip als de belangrijkste aangegeven, gevolgd door competenties voor het omgaan met kennisvragen van gebruikers.
Structureren van kennisstromen en beheer van informatie wordt beperkt genoemd.
Voor kennisuitwisseling zijn nog twee andere competenties expliciet genoemd; doorsluizen van informatie en kennisinbreng in de discussie.
2. Ruim 55 % van de respondenten geeft aan dat de medewerkers beschikken over voldoende gelegenheid voor kennisuitwisseling; ruim 30% geeft aan dat dit beter kan.
3. Voldoende vaardigheden voor kennisuitwisseling wordt aangegeven door 50% van de respondenten. Nog te verbeteren vaardigheden door 40%. Hierbij wordt nauwelijks onderscheid gemaakt tussen analoog en digitaal.

4. Kennisuitwisseling wordt het meeste gedaan via conferenties. Ook virtuele media en kenniskringen scoren hoog. Opvallend hoog, gezien het aantal organisaties waar dit speelt, scoort kennisuitwisseling voor terreinbeheerders.
De communicatie richt zich op de uitwisseling van beschikbare kennis.
5. Het gebruik van kennis speelt overal in alle werkzaamheden van de organisaties.
Beschikbare kennis wordt volop ingezet.

E. Conclusies over de slotvraag naar oplossingsrichtingen en suggesties

1. De respondenten hebben de volgende oplossingsrichtingen en suggesties gedaan voor het vervolg van het onderzoek.
  - Aanbod van één organisatie om bij te dragen aan het onderzoek.
  - Iets ontwikkelen van een kennisinfrastructuur op een website.
  - Meer inzetten op sociale media.
  - Ontsluit resultaten via Alterra en/of RCE.

Daarnaast zijn er twee inhoudelijke suggesties.

- Vroegtijdig en betekenisvol inbrengen van landschap in ruimtelijke plannen.
- Concrete acties door het Landschapsmanifest, onder meer gericht op meer bekendheid bij het grote publiek.

3. Rechte uitdraai van de enquêteresultaten

A. Vragen over het doel van het project *Stroomlijnen en ontsluiten Kennis Landschap*

Vraag A1

Waar ligt binnen uw organisatie het probleem bij kennisontwikkeling, kennisontsluiting, kennisuitwisseling, kennisbenutting en de kennisinzet in projecten?

Denk aan kennisverlies door mobiliteit, weinig overzicht van beschikbare kennis.

	Aantal respondenten	Percentage
Geen probleem	5	16,7
Gesignaleerde problemen	25	83,3

Gesignaleerde problemen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Problemen over de kennis in het algemeen

Algemeen

1. Bestuurswisselingen, zowel landelijk bestuur als afdelingsbesturen (1).
2. Capaciteit om het kennisproces strategisch vorm te geven (1).

Kennisvoorraad

3. Kennisdrain door reorganisatie, mobiliteit, tijd en geldgebrek / Kennis zit bij mensen in het hoofd, als ze weggaan ben je het kwijt / Kennis is beperkt tot enkele specialisten: groot afbreukrisico en continuïteitsprobleem (3).
4. Kennis in kleine organisaties blijft in het algemeen wel behouden: levenslange werknemers (1).
5. Kennis is te versnipperd, niet eenduidig en mist centrale doelstelling (1).
6. Kennis niet altijd digitaal (1),
7. Veldbiologische kennis aanwezig bij individuele leden en niet op organisatieniveau; kennis blijft op afdelingsniveau en wordt niet gedeeld op landelijk niveau (1).
8. Verzameling van relatief kleine organisaties met weinig kritische massa. Specialistische kennis is opgeslagen in een paar beschikbare hoofden en dat is kwetsbaar (1).
9. We zijn ons vaak niet bewust van de kennis die we hebben (1).
10. Wirwar aan landschappelijke organisaties, waardoor de KNHS-leden niet weten waar ze terecht kunnen. De werkwijze van Landschapsbeheer Nederland en van SBNL spreekt de doelgroep aan: een praktische aanpak (1).

Kennisontwikkeling

11. Gebrek aan onderzoek: geen infrastructuur, geen budget, geen traditie (1).
12. Kennisontwikkeling (1).
13. Kennisontwikkeling is soms onvoldoende vraaggestuurd (1).
14. Kennisontwikkeling is soms niet op tijd door de wijze van onderzoeksprogrammering (1).
15. Signaleren en beschikbaar krijgen van benodigde kennis: de uitdaging is om alle kennis beschikbaar te krijgen waar en indien nodig (13).

16. Uitvoerende bouw- en infrabedrijven (groot-middelgroot-klein) opereren pas als de planontwikkeling heeft plaatsgevonden (1).
17. Versnippering van de sector (recreatie en toerisme) heeft tot gevolg dat er verschillende kennisbronnen zijn. Dat maakt de onderlinge vergelijkbaarheid moeilijk (1).

Kennisontsluiting

18. Aanwezige kennis is nog niet integraal digitaal ontsloten; dit van belang om ook extern te kunnen zoeken waar je wat kunt vinden (1).
19. Beschikbaarheid van data op het moment dat deze nodig zijn, met name GIS (1).
20. Centraal loket ontbreekt. Er is heel veel kennis / onderzoek e.d., alleen niet erg toegankelijk (1).
21. Kennisontsluiting schiet tekort / Kennis wordt niet voldoende vastgelegd / Onvoldoende overzicht van alle ontwikkelde kennis, in hoofden van mensen / Kennis bij een groot aantal particulieren die ieder voor zich veel kennis hebben / Kennis bij een groot aantal onderzoeksinstituten en samenwerkingsorganisaties / Er is zoveel kennis, maar vaak is onduidelijk wie het heeft of waar de kennis is (7).
22. Tijd. We werken in opdracht, dus weinig "vrije" tijd. Makkelijk beschikbare en sorteerbare kennis zou handig zijn (1).

Kennisverspreiding

23. Kennisverspreiding is onvoldoende. Er wordt onvoldoende gecommuniceerd over ontwikkelde kennis, waardoor deze niet optimaal ter beschikking komt van potentiële gebruikers / Er verschijnen zoveel dikke rapporten, dat door de bomen het bos niet meer zichtbaar is (2).

Kennisuitwisseling

24. Goede structuur voor kennisuitwisseling ontbreekt vooralsnog (1).
25. Kennisuitwisseling is weinig / Kennisuitwisseling tussen lidorganisaties laat te wensen over (3).

Kennisbenutting

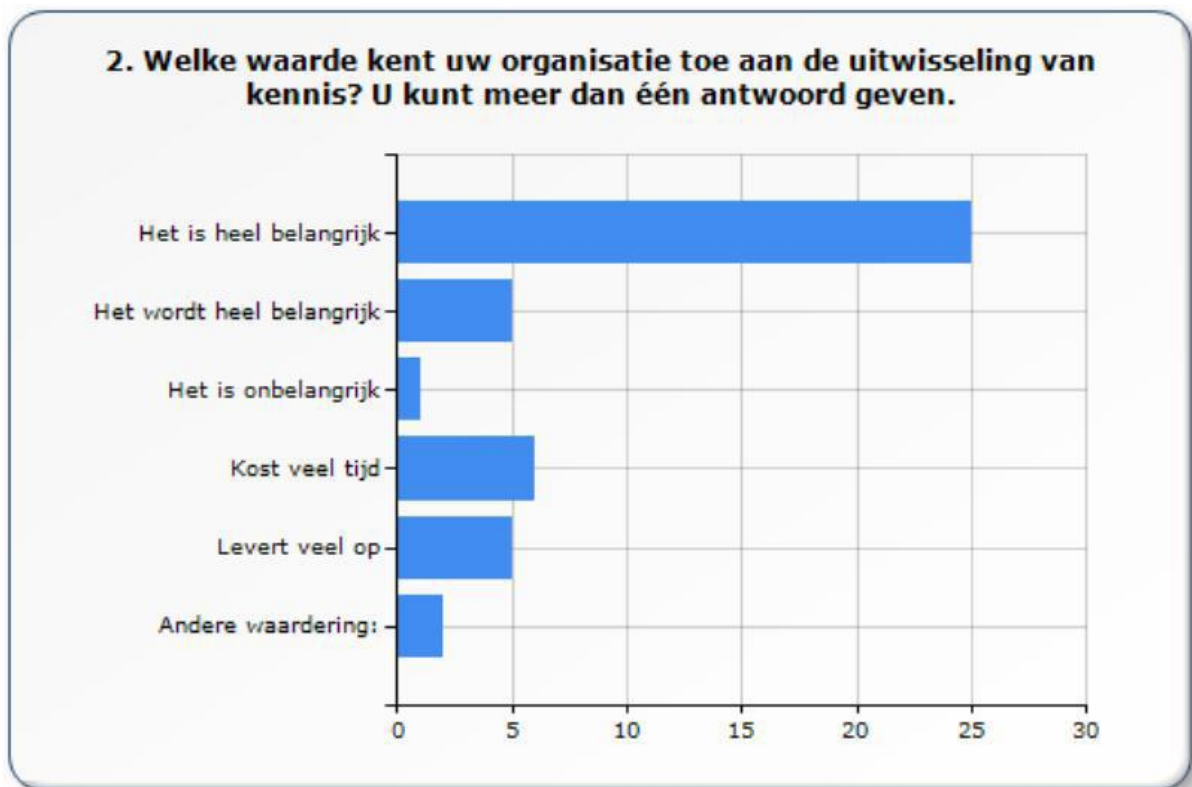
26. Academische kennis sluit niet altijd aan bij praktisch toepasbare kennis (1).
27. Kennisverwaarding vindt onvoldoende plaats. Informatie wordt weinig tot kennis gemaakt voor concrete projecten (2).
28. Kennisbenutting is weinig, terwijl er genoeg kennis beschikbaar is (2).
29. Kennis op het gebied ruimtelijke ordening is lastig te vertalen naar burgers (10).
30. Kennis van het project paard en landschap gebruiken om ontwikkelingen in de paardenhouderij een goede bijdrage te laten leveren aan het landschap ; hiervoor zijn de juiste tools nodig voor paardenhouders en overheden (1).
31. Oplossen van bepaalde kennisvragen blijft soms in abstractie hangen. Het ontbreekt dan aan tijd, capaciteit, gelegenheid of een specifieke vraagstelling vanuit het veld om de vragen via een casuïstische benadering aan te pakken, uitkomsten te synthetiseren en antwoorden te generaliseren (1).
32. Tijd. We werken in opdracht, dus weinig "vrije" tijd. Makkelijk beschikbare en sorteerbare kennis zou handig zijn (1).
33. Vooral een tijdprobleem, ervan uitgaande dat in principe alle kennis er is in Nederland. Alleen is er geen tijd om die kennis te halen, eigen te maken etc. Dat heeft maar voor een klein deel te maken met de snelheid van media (1).

Inhoudelijke kennisproblemen

34. Breedte van het begrip landschap; waar je wat vanaf moet weten (1).
35. Niet altijd constructieve houding van landschappelijke organisaties bij paardenhouders,

- hippische verenigingen en paardensporters, die willen investeren (1).
36. Landschap als zodanig is geen prioriteit bij Natuur & Milieu (1).
37. Speciaal vraagstuk is landschap weg bij rijksoverheid, wat provincies gaan doen en overdracht van erfenis (1).
38. Vele zaken spelen in ons werkgebied en veel achter de schermen, wat politiek wordt geregeld en met achterstand in informatie (geen economisch belang), waardoor het belang landschap achter blijft (1).
39. Voldoende op niveau houden van bestaande en nieuw te ontwikkelen landschappen in relatie tot de achterban en de gemeenten (1).

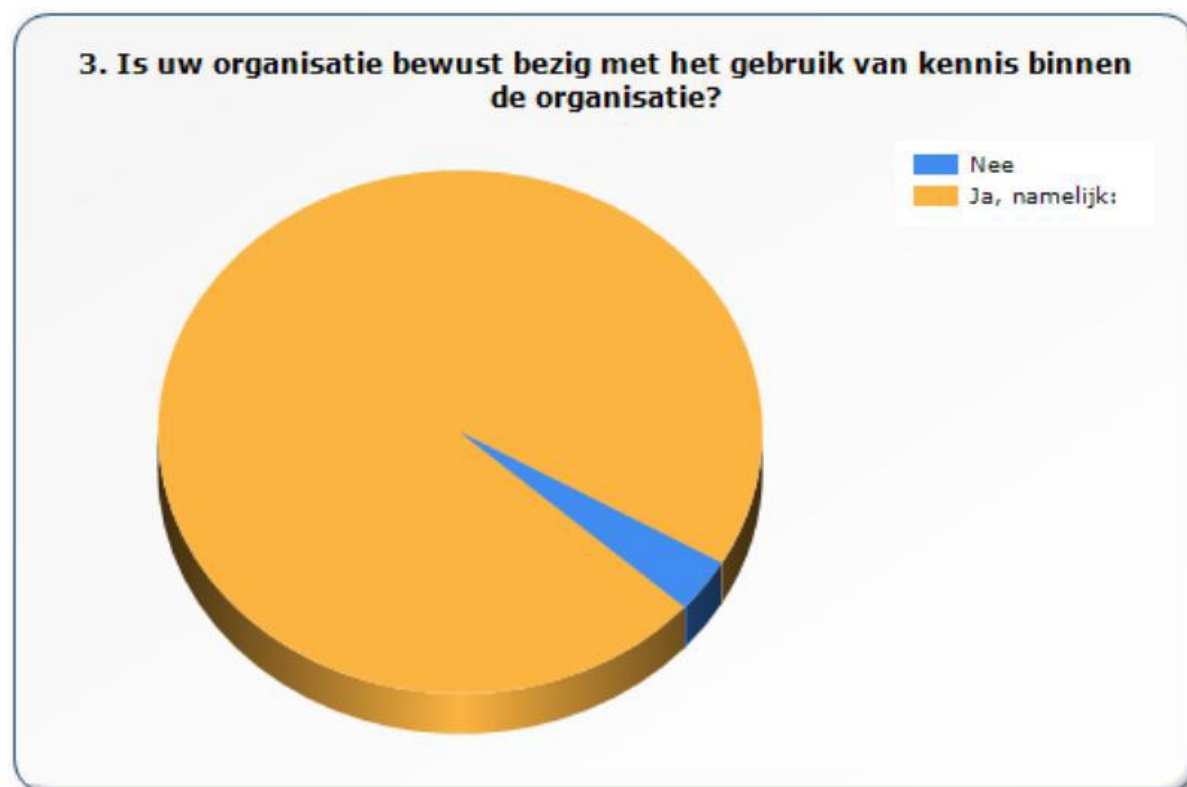
Vraag A2

	Aantal respondenten	Percentage
Het is heel belangrijk	25	83,3
Het wordt heel belangrijk	5	16,7
Het is onbelangrijk	1	3,3
Anders: het is belangrijk	1	3,3

	Aantal respondenten	Percentage
Kost veel tijd	6	20,0
Levert veel op	5	16,7
Anders: het kost veel tijd om de juiste kennis te vergaren.	1	3,3

Vraag A3

	Aantal respondenten	Percentage
Nee	1	3,3
Ja, namelijk	29	96,7

Ja, namelijk het volgende gebruik van kennis (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemeen

1. Als adviesbureau is kennis onze kern (1).
2. AM Academy: leren voor en door AM-ers (1).
3. AM is medeontwikkelaar van een master City Development aan de Erasmusuniversiteit (1).
4. Behoort tot de kerntaken (1).
5. Oprichting in de sector van het NHK: Nederlands Hippisch Kenniscentrum (1).
6. Promoten ketensamenwerking (1).
7. Steeds meer capaciteit en bewustwording (1).
8. We zijn een kennisorganisatie (1).

Kennisinfrastructuur

9. Interne kennisinfrastructuur heeft de aandacht (1).
10. Intranet (1).

Kennisvoorraad

11. Vastleggen kennis van uitstromers (1).

Kennisontwikkeling

12. Werken aan kennisprojecten en /producten (1).
13. De RCE is een kenniscentrum voor het erfgoed en de omgang met het erfgoed. Daartoe ontwikkelen en verspreiden wij kennis, leveren specifieke kennisproducten, geven wij (wettelijk) advies etc. Kennis is onontbeerlijk (1).

Kennisontsluiting

14. Digitale vraagbaak op intranet van basiskennis van de eigen organisatie (1).
15. Digitalisering afstudeerprojecten (1).
16. Kennisplein Mooi Nederland (1).
17. Ontsluiting van kennis naar leden via nieuwsbrieven en intranet/website (2).
18. Opzet van kennispunt (1).
19. Website (2).
20. Tijdschrift De Landeigenaar en provinciale en nationale nieuwsbrieven, Mediamix ledenbladen KNHS (2).

Kennisverspreiding

21. De RCE is een kenniscentrum voor het erfgoed en de omgang met het erfgoed. Daartoe ontwikkelen en verspreiden wij kennis, leveren specifieke kennisproducten, geven wij (wettelijk) advies etc. Kennis is onontbeerlijk (1).
22. Kennisvermeerdering door studie en kennisoverdracht door excursies en activiteiten van KNNV-afdelingen (1).
23. Via cursussen en handreikingen (1).

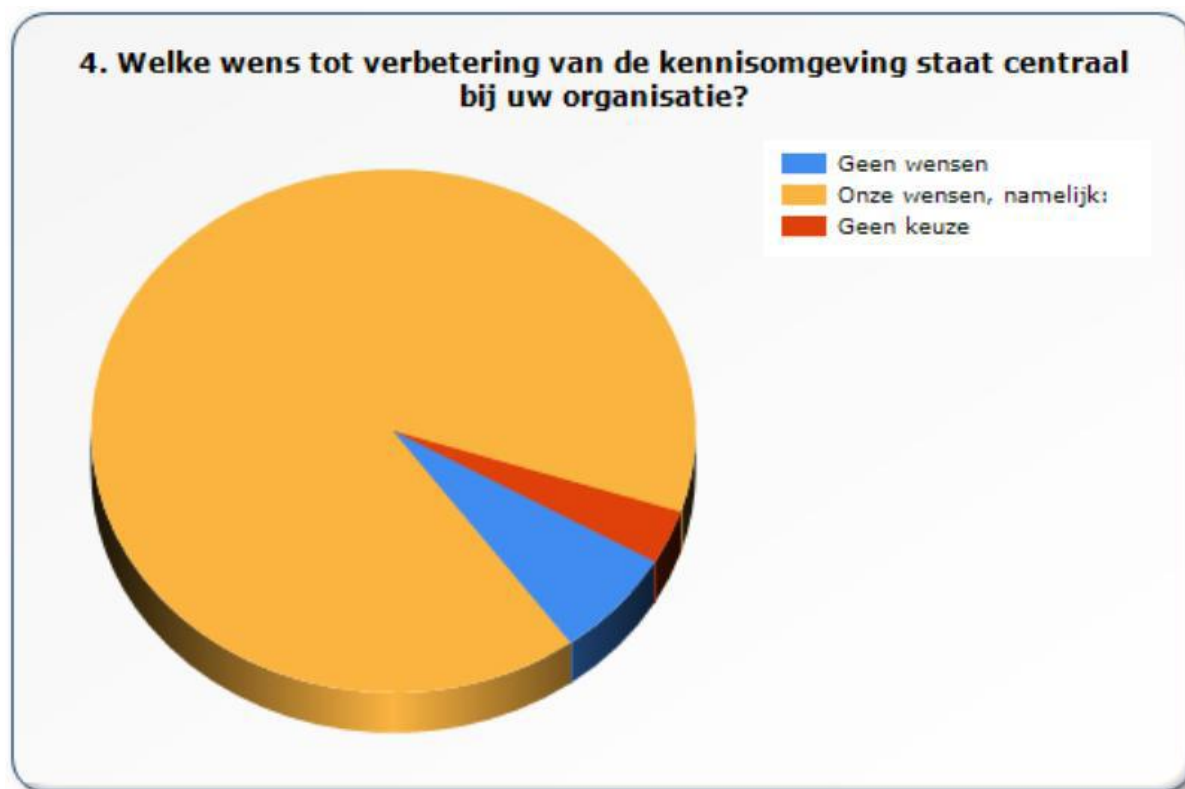
Kennisuitwisseling

24. Kennis delen in thematisch werkverband en door het houden van symposia (1).
25. Organisatie van landgoeddagen en workshops (1).
26. Via expertmeetings (1).

Kennisbenutting

27. Gebruik maken van hetgeen er is (1).
28. Inpassen in ons beleid, landelijk en regionaal (1).
29. Inzet bureau richting achterban en vice versa (1).
30. Is onze hoofdtaak, naast externe werkdoelen / Als kenniscentrum is dat onze 'core business' (2)..
31. Kennismanager vanaf dit jaar op landelijk niveau, met als specifieke taak om het gebruik van kennis in de organisatie te vergroten (1)
32. Nogal wiedes. Specifieke kennis/collega's koppelen aan projecten vanwege specialistische kennis (1).

Vraag A4

	Aantal respondenten	Percentage
Geen wensen	2	6,7
Onze wensen, namelijk	27	90,0
Geen keuze	1	3,3

Onze wensen tot verbetering van de kennisomgeving (tussen haakjes: aantal respondenten)

Wensen over de kennis in het algemeen

Algemeen

1. Acceptatie binnen de organisatie dat kennis opdoen TIJD kost (1).
2. Beter communiceren met de gebruikers van kennis (1).

Kennisinfrastructuur

3. Kennisinfrastructuur verbeteren voor vrije tijd, recreatie en toerisme (1).

Kennisvoorraad

4. Overzicht / vereenvoudiging van het aanbod (1).
5. Praktijkgerichte kennis beschikbaar hebben, die aansluit bij de belevingswereld van de KNHS-leden (1).
6. Kennis actueel houden: voortdurende update is belangrijk. Kennis staat op 1 (1).
7. Meer (digitale) integratie van kennissystemen en – bestanden (1).

Kennisontwikkeling

8. Kennisontwikkeling meer richten op de vraag / Nadere analyse kennisbehoefte (2).
9. Kennisontwikkeling beter op tijd realiseren; aanpassen onderzoeksprogrammering (1).

Kennisontsluiting

10. Intern betere communicatie (1).
11. Intern kennisnetwerk in kaart brengen (1).
12. Kennis beter ontsluiten / Kennisontsluiting via elektronische omgeving / Kennisontsluiting via handleidingen / Kennis makkelijk verkrijgbaar, laagdrempelig en toepasbaar voor de achterban / Laagdrempelige beschikbaarheid van kennis / Overzicht bieden / Kennis bundelen en ontsluiten / Nog betere ontsluiting van vooral lopend onderzoek (7).
13. Kennis intern beschikbaar maken voor externe lobby/beïnvloeding extern beleid (1).

Kennisverspreiding

14. Kennis en informatie overhevelen naar andere actoren i.v.m. beleidswijzigingen (1).
15. Kennisverspreiding meer aandacht geven, o.a. door beter communiceren over kennis / Kennis ook overbrengen bij mensen die het niet willen horen / Korte en duidelijke informatie voor de juiste doelgroep / Hoe niet-leden van KNHS, die ook heel belangrijk zijn voor de sector bereiken / Kennis beter beschikbaar maken voor de hele organisatie, makkelijk terug te vinden en niet steeds het wiel uitvinden (4).

Kennisuitwisseling

16. Kennisuitwisseling / kennisuitwisselingmogelijkheden doen toenemen op efficiënte wijze / Meer kennisuitwisseling via Hyves, Twitter e.d. (4).
17. Kennisuitwisseling via bijeenkomsten (1).

Kennisbenutting

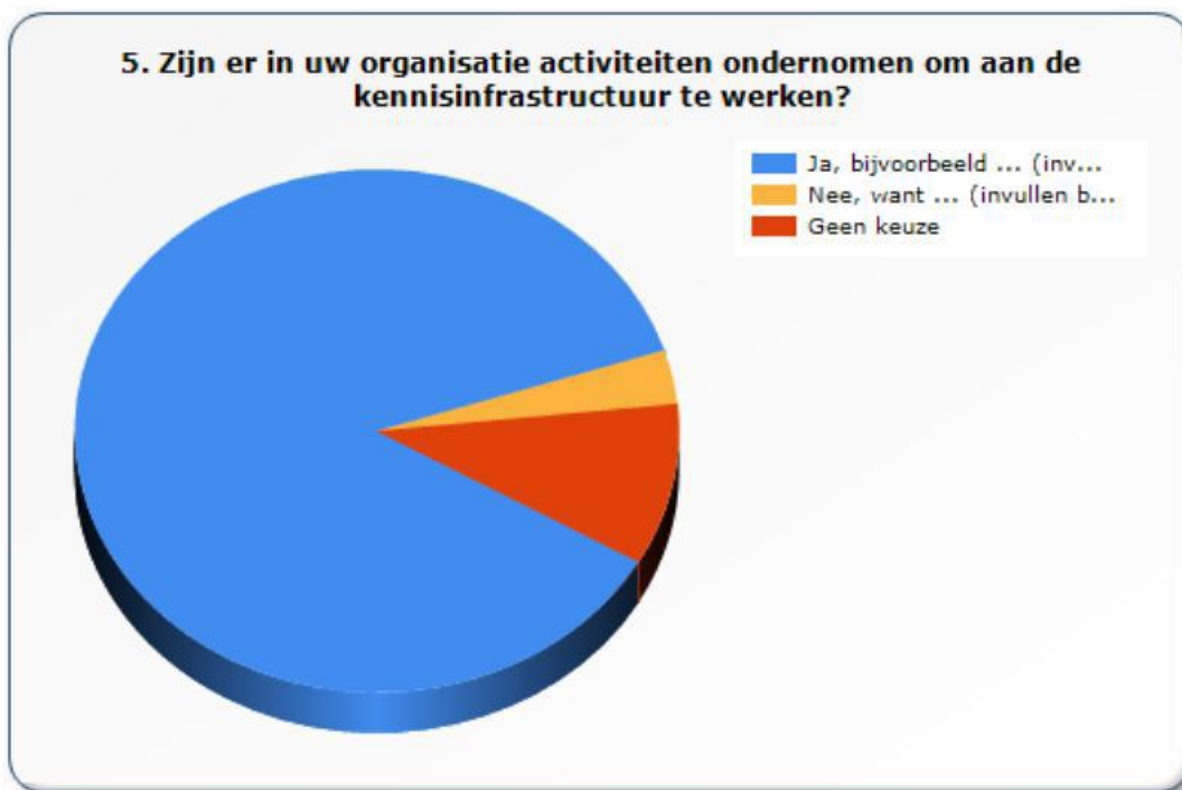
18. Kennisbenutting verbeteren / Kennis bij mensen benutbaar maken / Bestaande kennis en informatie beter laten benutten / Betere kennisbenutting voor succesvollere belangenbehartiging / Externe kennisbronnen benutten (4).
19. Kennisverwaarding meer aandacht geven (1).

Inhoudelijke kenniswensen

20. Concretisering van waardering landschap (1).
21. Koppeling landschap aan biodiversiteit (1).
22. Meer kennis in de breedte (1).

Vraag A5

	Aantal respondenten	Percentage
Ja, bijvoorbeeld	26	86,7
Nee, want	1	3,3
Geen keuze	3	10,0

Ja, bijvoorbeeld (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemeen

1. Aantrekken van een full time medewerker (1).
2. Indirect door maatschappelijke agendering (1).
3. Kennismanagement traject voor interne beleidsafdeling (1).
4. Participatie in veel initiatieven, zowel landelijk, regionaal als lokaal (1).
5. Toekomstagenda vrije tijd en toerisme (6).

Kennisinfrastructuur

6. Onderzoek kennisinfrastructuur voor beleid nationale landschappen (1).
7. Opzetten kennisnetwerk en digitale kennisuitwisseling: Servicepunt Nieuwe Natuur (1).

Kennisvoorraad

8. Abonnementen geactualiseerd (1).
9. Beeldmateriaal (1).
10. Bibliotheek, actualisering bibliotheek, geodata via BORIS, recreatiemodellen zoals BRAM, zwemwater- en sportmodel (2).
11. IKAW: Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (1).
12. Kennis voor natuur en landschap (1).
13. KICH (2).

14. KIMOMO: Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg (1).
15. LOK (Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit) website LNV (1).
16. Meetnet Landschap (1).
17. Monitor vrije tijden toerisme: bundelt, valideert en ontsluit feiten, cijfers en trends. Toegankelijk via website www.monitorvtt.nl. Wordt komend jaar uitgebouwd (1).

Kennisontwikkeling

18. Kennisonderzoeken (afnemend) (1).
19. Kennisprojecten zoals RECRON Innovatie Campagne / Participatie in Nederlands Hippisch Kenniscentrum en allerlei onderzoeken / Kennisopbouw in projecten, zoals Paard (2).
20. Ondersteuning project van vrijwillige archeologen m.b.v. samenstellen handleiding (1).
21. Onderzoekstrajecten bij DLO (1).
22. Participatie in kennistrajecten en onderzoek (1).

Kennisontsluiting

23. Digitale vraagbaak op intranet van basiskennis van de eigen organisatie (1).
24. Digitalisering tijdschrift (1).
25. Intranet opgezet met inhoudelijke dossiers die worden bijgehouden en lijsten van deskundigen per thema (1).
26. Intranet is aan vervanging toe (1).
27. Intranet is verbeterd (1).
28. Kennisplein Mooi Nederland (1).
29. Nieuwe website aanpassen op mogelijkheden om kennis en achterban te koppelen (1).
30. Ontwikkelen van specifieke websites (1).
31. Website gemoderniseerd en producten meer toegankelijk gemaakt (1).
32. Website uitbreiden (1).

Kennisverspreiding

33. Kennistafels rondom verschillende thema's om aanwezige kennis bij leden op te slaan en te verspreiden binnen de gehele vereniging. Doel is om meer pro-actieve kennis te genereren, het opzetten van een benchmark voor kennis van boekingsverloop, van jaarcijfers en rendementen en van consumentengedrag (1).
34. Kennisdoorstroming via het GKC-programma Natuur en Landschap (1).
35. Leerstoelen Belvedere (1).
36. Interne kennisdag eens per jaar (1).
37. Netwerk Platteland, waarvan het CLM één van de trekkers is, heeft met de WUR een kennisloket opgezet: www.netwerkplatteland.nl (1).
38. Regionale bijeenkomsten voor leden VHG (1).
39. Symposium eens per jaar voor extern (1).
40. Vergaderingen worden mede gebruikt om bestuursleden op de hoogte te brengen van hetgeen er is (1).
41. Verspreiding van onderzoeken, rapporten e..d. via website en tweemaandelijks nieuwsbrief (1).
42. Via de mediamix, cursussen, educatie, opleidingen, workshops e.d. van de KNHS (1).

Kennisuitwisseling en onderwijs

43. Communities opgericht (1).
44. Contacten, veel, met overheden, landschappen en organisaties daar om heen (1).
45. Ontwerpersplatform (1).
46. Samenwerking in groen/hippisch onderwijs (1).

Vraag A6

Wat verwacht u van andere organisaties voor het oplossen van problemen op het gebied van kennis? Denk b.v. aan samenwerking, afspraken over bijdragen in menskracht of geld. Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Van de partners van het Landschapsmanifest	18	60,0
Van adviesbureaus	4	13,3
Van projectontwikkelaars	5	16,7
Van kennisinstituten	11	36,7
Van overheden (rijk, provincies, gemeenten, waterschappen)	15	50,0
Geen keuze	5	16,7

Van de partners van het Landschapsmanifest (tussen haakjes: aantal respondenten)
<p>Houding</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bieden van kaders (1). 2. Constructieve en zakelijke houding t.o.v. hippische spelers in het landelijk gebied (1). 3. De wil tot kennis delen. De wil om met behulp van die gedeelde kennis gezamenlijk iets voor het Nederlandse landschap te betekenen / Delen van kennis (2). 4. Inzet / capaciteit: zie Landschapsmanifest (1). 5. Goede samenwerking, meer samenwerking en heldere doelen. Nu zijn deze te vaag en daardoor heel vrijblijvend (2).
<p>Kennisinfrastructuur</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. Elkaar informeren via de sociale netwerken (1). 7. Wellicht gezamenlijk opzetten van een digitaal systeem of een bestaand systeem overnemen (1). 8. Van elkaar leren hoe iedereen aan kennismanagement doet (1).
<p>Kennisontwikkeling</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. Goed formuleren van kennisvragen (1). 10. Heldere vraagarticulatie; leren denken in termen van kennisbehoefte (1). 11. Heldere vragen, knelpunten en problemen formuleren (1).
<p>Kennisontsluiting</p> <ol style="list-style-type: none"> 12. Ontsluiten van praktijkkennis (tacit knowledge) (1). 13. Ontsluiten (met name digitaal) van kennis (1).
<p>Kennisuitwisseling</p> <ol style="list-style-type: none"> 14. Interne en externe kennisuitwisseling (Akkoord van Apeldoorn), efficiëntiewinst (1).
<p>Kennisbenutting</p> <ol style="list-style-type: none"> 15. Praktische inzet / samenwerking met o.a. KNHS en Nederlands Hippisch Kenniscentrum om landschap bij de hippische spelers te brengen (1).
Van adviesbureaus
<ol style="list-style-type: none"> 1. Geen voorbeelden aangegeven

Van projectontwikkelaars (tussen haakjes: aantal respondenten)
<p>Kennisbenutting</p> <p>1. Tijdig kennis nemen van bestemmingsplannen (1).</p>
Van kennisinstituten (tussen haakjes: aantal respondenten)
<p>Kennisontwikkeling</p> <p>1. Aanpassing aan wat anderen nodig hebben: vraagsturing (1).</p> <p>2. Beleidsnota's (1).</p> <p>3. Bewust rekening houden met wensen van andere organisaties door hun onderzoeksvragen mee te nemen; dit lukt nu niet of heel beperkt; omdat onderzoeksinstituten betaald worden door de overheid krijgen wij onze vragen niet eenvoudig beantwoord als deze afwijken (1).</p> <p>4. Delen van kennis (1).</p> <p>Kennisontsluiting</p> <p>5. Centrale info over lopende onderzoeken (1).</p> <p>6. Kennisinstituten van de overheid kunnen nieuwe kennis aanleveren (1).</p> <p>7. Ontsluiten (met name digitaal) van kennis (1).</p> <p>8. Publieke GIS-data beschikbaar stellen (1).</p>
Van overheden: rijk, provincies, gemeenten, waterschappen (tussen haakjes: aantal respondenten)
<p>Houding / competenties</p> <p>1. Competentieontwikkeling van intellectuele haarkloverij en afschuiven van verantwoordelijkheden naar ondernemende aanpak (1).</p> <p>2. Samenwerken en krachten bundelen (1).</p> <p>Kennisinfrastructuur</p> <p>3. Coördinatie kennisinfrastructuur / Randvoorwaarden en infrastructuur (2).</p> <p>4. Makkelijke, logische financiële ondersteuning om een kleine vrijwilligersorganisatie snel betere tools te geven (1).</p> <p>Kennisvoorraad</p> <p>5. Kennis over wet- en regelgeving; helpdesk ministerie van EL&I werkt niet goed (1).</p> <p>6. Overdracht van erfenis over landschap (1).</p> <p>Kennisontwikkeling</p> <p>7. Onderzoeksprogrammering verbreden: vanuit een breed denkraam onderzoek inzetten en niet beperken tot vragen voor de actuele beleidsontwikkeling (1).</p> <p>8. Adoptie en facilitatie van provinciale projecten als vervolg op Paard en Landschap (bijvoorbeeld Drenthe en Groningen) door provincies / Facilitatie Ruimtelijke ordening van welzijns- en landschappelijke oplossingen voor de hippische sector door gemeenten (1).</p> <p>Kennisontsluiting</p> <p>9. Delen van beschikbare kennis SBB (1).</p> <p>10. KICH koppelen aan andere bestanden; als Rijk is hier veel geld in geïnvesteerd (1).</p> <p>Kennisverspreiding</p> <p>11. Incalculeren dat een ambtenaar tijd nodig heeft voor kennis opdoen, verspreiden etc. (1).</p> <p>Kennisuitwisseling</p> <p>12. Faciliteren kennisontwikkeling en kennisbenutting via kennisuitwisseling (1).</p>

<p>Kennisbenutting</p> <p>13. Coördinatie, de veelvoud aan activiteiten omzetten in eenvoud en veel meer gericht op doel en resultaatgerichte kennis (1).</p> <p>14. Praktische inzet / samenwerking met o.a. KNHS en Nederlands Hippisch Kenniscentrum om landschap bij de hippische spelers te brengen (1).</p>
<p>Van alle organisaties over onderwijs, werkveld en onderzoek (tussen haakjes: aantal respondenten)</p>
<p>Houding</p> <p>1. De wil tot samenwerken, samen onderzoek plegen, samen iets verbeteren en samen iets doen voor het landschap. En vooral ook de wil om naar elkaar te luisteren (1).</p> <p>2. Eerlijk en alle informatie overbrengen en niet bij voorbaat aangeven dat landschap een bijzaak is; Yttje Feddes dit laten onderschrijven (1).</p>
<p>Kennisontsluiting</p> <p>3. Goede toegankelijkheid van elkaars netwerken en links. Dat lijkt een open deur, maar blijkt steeds lastig en blijft steken in goede bedoelingen (1).</p>
<p>Kennisbenutting</p> <p>4. Onderwijs, werkveld en onderzoek kunnen allemaal hun eigen specifieke kennis inzetten om de problematiek rondom natuur en landschap op te lossen, zeker als dat een regionale component heeft; in dat geval regionale actoren inzetten (1).</p>
<p>Kennisuitwisseling</p> <p>5. Delen van kennis over best practices m.b.t. inpassingsvraagstukken, ambitieuze beleidsontwikkeling etc (1).</p> <p>6. Uitwisseling van kennis, samenwerken door verschillende partijen; door een meer gebiedsgerichte aanpak is samenwerken een must, dan wordt er ook kennis uitgewisseld (1).</p>

Vraag A7

Is uw organisatie bereid om een trekkende rol te vervullen in dit project?

	Aantal respondenten	Percentage
Ja	3	10,0
Nee	21	70,0
Geen keuze	6	20,0

<p>Toelichting (tussen haakjes: aantal respondenten)</p> <p>1. Onze organisatie is al zeer actief in het landschap en bij vele initiatieven betrokken. Vanuit die rol vullen wij onze participatie in het Landschapsmanifest in. Daarom en gezien alle verschillende belangen geven wij er de voorkeur om niet de trekker van het Landschapsmanifest te zijn (1).</p> <p>2. Drie organisaties zijn bereid een trekkende rol te vervullen (3).</p>

B. Vragen over de bestaande kennisinfrastructuur

Vraag B1

Waaruit bestaat de kennisinfrastructuur van uw organisatie?

Denk b.v. aan een bibliotheek, een attenderingssysteem, abonnementen op nieuwsbrieven.

Onderdelen kennisinfrastructuur (tussen haakjes: aantal respondenten)

Advisering

1. Adviesdienst (1).

Bijeenkomsten

2. Bijeenkomst van commissies van vrijwilligers (1).
3. Deelname aan congressen en expertmeetings (30).
4. Excursies / Excursies Mooi Nederland (3).
5. Interne bijeenkomsten met collega's, b.v. van alle beheerders, communicatiemedewerkers, beleidsmedewerkers / Bijeenkomsten van werkgroepen en afdelingen (2).
6. Netwerkbijeenkomsten (1).
7. Scholings- en studiedagen (1).
8. Thematische bijeenkomsten (1).
9. Vergaderingen (1).

Kennissystemen

10. BORIS (1).
11. CRM (Customer Relationship Management)-systeem in ontwikkeling, waardoor snelle en zorgvuldige communicatie door groepen en individuen heen kan plaatsvinden (1).
12. Digitale vraagbaak op intranet van basiskennis van de eigen organisatie (1).
13. Fotoarchief digitaal (1).
14. Invoeren van gegevens in NDFF (Nationale databank Flora en Fauna) en databank www.waarneming.nl (1).
15. Kennisonline: www.kennisonline.wur.nl (1).
16. Monitor vrije tijd en toerisme (1).
17. Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl (1).

Media

18. Abonnementen: pas in ontwikkeling / wildgroei / nieuwsbrieven en vaktijdschriften (6).
19. Abonnement op Google Nieuws (1).
20. Archief / uitgebreid archief (2).
21. Attenderingen via mail en andere media (2).
22. Bibliotheek, goed / groot / klein, per vestiging / slecht bijgewerkt / ad hoc (15).
23. Eigen abonnementen van individuele leden van Grondbezit (1).
24. Internet, online diensten van tijdschriften (3).
25. Intranet / Intranet, voor interne digitale informatievoorziening / Intranet voor relatiebeheer externe contacten is in 2011 in ontwikkeling / Interne sites GIS / online communities binnen de organisatie (9).
26. Kennistafels per thema (1).
27. Kennis van landschap, die minder wordt door verminderde beleidsaandacht (1).
28. Lidmaatschappen van besturen Waterschap, Landschap etc. (1).
29. Nederland Hippisch Kenniscentrum in opbouw moet de trekker worden in de kennisinfrastructuur.(1)

30. Nieuwsbrieven voor intern of extern / Nieuwsbrieven voor leden KNHS / Nieuwsbrief voor leden van grondbezit / Nieuwsbrieven (15).
31. Rapporten / uitgaven / Boeken (2).
32. RSS-feeds (1).
33. Sociale media (1).
34. Tijdschrift De Landeigenaar, tijdschrift Inzicht, tijdschrift Nieuwe Oogst. Bouwend NL, Podium, de Nederlandse Jager / Ledenbladen KNHS / Periodiek Grondbezit / Ledenblad Natura KNNV en ledenbladen van KNNV-afdelingen / Tijdschriften Zoogdierverseniging (10).
35. Vakgroepverslagen (2).
36. Websites / Website Tijdschrift De Landeigenaar (8).

Mensen en netwerken

37. Communities of Practice (1).
38. Contactpersonen voor diverse kennisvelden bij KNHS (1).
39. Onderzoeksaafdelingen en sector kennis delen RCE (1).
40. Personeel met kennis (1).
41. Interne thematische werkgroepen over b.v. communicatie, financiering, vrijwilligerswerk (1).
42. Landelijke contacten met collega-organisaties (1).
43. Lerende netwerken binnen het GKC/programma Natuur en Landschap (1).
44. LinkedIn-groepen (1).
45. Menselijke netwerken (1).
46. Persoonlijke contacten intern (1).
47. Samenwerking tussen de 12 milieufederaties (1).

Vraag B2

Hoe is de beschikbare kennis ontsloten?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Via een bibliotheek	14	46,7
Via de hoofden en handen van experts van uw organisatie	25	83,3
Via uw computersysteem	14	46,7
Via internet	23	76,7
Anders	6	20,0

Andere manieren kennisontsluiting (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bijeenkomsten

1. Regionale bijeenkomsten (1).
2. Werkgroepen (1).
3. Organiseren van bijeenkomsten en excursies, om praktisch en wetenschappelijke kennis en ervaring bij elkaar te brengen (1).

Kennissysteem

4. Customer Relationship Managementsysteem: CRM -systeem (1).
5. Helpdesk (1).
6. Recreantenatlas (1).

Media

7. Interne nieuwsbrief (1).
8. Intranet (1).
9. Tijdschrift (1).

Mensen

10. Consulenten bedrijven (1).

Vraag B3

Hoe wilt u bijdragen aan de ontsluiting van kennis in relatie tot de partners van het Landschapsmanifest? Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
We willen kennis beschikbaar stellen	14	46,7
We willen actief bijdragen aan de ontwikkeling van een kennisinfrastructuur	10	33,3
We zijn geïnteresseerd, maar doen niet actief mee	11	36,7
Geen keuze	4	13,3

Vraag B4

Over welke kennissystemen beschikt uw organisatie?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Literatuur	16	53,3
Beeldinformatie	16	53,3
GIS-informatie	12	40,0
Internetsysteem	15	50,0
Intranetsysteem	14	46,7
Digitale bestanden en informatie-systemen	15	50,0
Competente medewerkers met expertise	21	70,0
Andere kennissystemen	4	13,3
Geen keuze	4	13,3

Andere kennissystemen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisvoorraad

1. Howards home nieuwsvoorziening (1).
2. Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl (1).
3. Kennis van de gesegmenteerde consumentenvraag naar vrije tijd en recreatie in Nederland: 110 activiteiten en verblijfsrecreatie (1).
4. Praktisch al het denkbare, van regionaal archief tot ... (1).

Mensen

5. Competente vrijwilligers zoals de KNHS-regioconsulenten (1).

Netwerken

6. Lerende netwerken (1).

Vraag B5

Wordt ook kennis van andere organisaties gebruikt?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
IKC RO: Informatie- en KennisCentrum Ruimtelijke Ordening: www.nirov.nl/Home/Projecten/IKC_RO.aspx .	18	60,0
Compendium voor de leefomgeving: www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/onderwerpen/nl0012-Landschap.html?i=12	12	40,0
Kennisplein Mooi Nederland: www.kennispleinmooinederland.vrom.nl	13	43,3
Andere kennis of kennissystemen	9	30,0

Andere kennis of kennissystemen (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Blikveld: www.Erfgoedenruimte.nl (1).
2. Emailadres Omgevingskennis@minocw.nl (1).
3. Groene Ruimte: www.groeneruimte.nl: nieuws, kennis en vacatures (1).
4. Kennisbronnen over recreatie, vrije tijd en toerisme (1).
5. Landschapsorganisaties en terreinbeheerders (1).
6. Meetnet landschap (1).
7. Nederlands Hippisch Kenniscentrum (1).
8. Planbureau Leefomgeving (1).
9. Websites met specifieke informatie: www.google.com/intl/nl/earth, www.degroenestad.nl, www.nieuwlanderfgoed.nl/archief/wat-was-waar, www.nationalelandschappen.nl (3).
10. Websites van projecten en organisaties: www.erfgoedstem.nl, www.kich.nl, www.hollandsewaterlinie.nl (2).

Vraag B6

Waarvoor gebruikt u de kennis over landschap het meest?

Denk aan voorbeelden van projecten, kenniskringen, websites.

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Kennis over beleidsontwikkeling of planontwikkeling	24	80,0
Kennis over probleemanalyse en probleemstelling	14	46,7
Kennis over inventarisatie	7	23,3
Kennis over ontwerp	8	26,7
Kennis over uitvoering	6	20,0
Kennis over beheer	12	40,0
Kennis over monitoring en evaluatie	8	26,7
Anders	7	23,0

Andere gebruiksdoelen van kennis over landschap (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Actuele ontwikkelingen in het werkveld (1).
2. Al deze aspecten komen in (onderwijs)projecten aan de orde (1).
3. Distributie: www.projectenbankcultuurhistorie.nl (1).
4. Kennis over inpassingsmogelijkheden bebouwing (1).
5. Projectontwikkeling met de achterban (1).
6. Publicaties, sites etc. (1).
7. Ruimtelijke ordening, in kader structuurvisies (1).

Vraag B7

Welke bestaande kennisprojecten en ontwikkelingen zijn van belang?

Denk b.v. aan Gegevensautoriteit Natuur, IPO-website landschap, Kennis voor Natuur.

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Een voorbeeld van een belangrijk kennisproject	11	36,7
Een voorbeeld van een mislukt kennisproject	3	10,0
Een voorbeeld van een belangrijke ontwikkeling	3	10,0
Een voorbeeld van een totaal onbelangrijke ontwikkeling	0	0,0
Geen voorbeeld	15	50,0

Voorbeelden van belangrijke kennisprojecten (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemeen

1. Balans voor de leefomgeving: www.themasites.pbl.nl/balansvandeleeftomgeving (1).

Consulenten

2. Inzet KNHS-regioconsulenten (1).

Landschap en cultuurhistorie

3. KICH (2).
4. KIMOMO: Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg (1).
5. MKLE: Meetnet Kleine LandschapsElementen (1).
6. Monitor Agrarisch Cultuurlandschap: eigen systeem (1).
7. Paard en landschap: gezamenlijke kennisontwikkeling en nu uitrol door KNHS, SBNL en Landschapsbeheer Nederland (1).

Natuur

8. GAN: Gegevensautoriteit Natuur / Nationale Databank Flora en Fauna / Validatie van de jaarlijkse wildtellingen door de Wildbeheereenheden in geheel Nederland door de GAN / Samenwerking SOVON/RAVON etc., waarbij gegevens centraal worden opgeslagen en beschikbaar komen. Alleen dit nu nog even goed regelen is voor alle groene belangen een must (7).
9. Kennis voor Natuur (1).
10. Natuurkennis Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN), voorheen EGM: www.natuurkennis.nl (1).
11. Project Servicepunt Nieuwe Natuur (1).
12. Symposium Samen voor Netwerk natuurparels (1).
13. Waarneming.nl: www.waarneming.nl. Op deze website kan iedere geregistreerde deelnemer zijn of haar natuurwaarnemingen kwijt. (1).

Voorbeelden van mislukte kennisprojecten (tussen haakjes: aantal respondenten)

Landschap

1. Meetnet Landschap: niet meer online (1).
2. Mooi Nederland als politieke speelbal (1).
3. Website LOK: Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit: niet meer actueel online (2).

Natuur

4. Gedragscode Flora en Fauna van Bouwend Nederland en Neprom (1).
5. Kennis voor Natuur (1).

Voorbeelden van belangrijke ontwikkelingen (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Verduurzaming van veehouderij. Maatschappelijke ontwikkeling over megastallen / Bij ontwikkelingen in de veehouderij rekening houden met de ontwikkeling van het landschap en het denken hierover in de maatschappij (2).

Voorbeelden van totaal onbelangrijke ontwikkelingen (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Hiervan zijn geen voorbeelden gegeven.

Vraag B8

Welke kansen en oplossingen voor de problemen met kennis ziet uw organisatie?

Denk onder andere aan de inzet van onderwijs, kennisuitwisseling, kenniskringen, web 2.0, thesaurus met gedeelde definities, opleiding.

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
De belangrijkste kansen	17	56,7
De belangrijkste oplossingen	6	20,0
Geen keuze	11	36,7

De belangrijkste kansen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemeen

1. Momentum wissel rijk provincie (1).
2. Koppeling natuur en landschap (1).
3. Doelgroepspecifieke aanpak i.v.m. cultuurverschillen van bijvoorbeeld ondernemers en hobbymatige paardenhouders (1).
4. Bij bedrijfsleven in kader van convenanten, zoals Uitvoeringsagenda duurzame veehouderij en gekoppeld aan innovatie (1).

Kennisbeleid

5. Bedreiging: mogelijk wegbezuinigen ondersteuning Directie Kennis en Innovatie (1).

Kennisinfrastructuur

6. Combineren van databanken, vraagbaken etc. van verschillende organisaties / Overkoepelende website die makkelijk bereikbaar is (2).
7. Samenwerking met leden Landschapsmanifest (1).
8. Vormgeven ontwikkelingen in Nederland, zowel in bij voorbeeld de bouwsector alsook de agrarische sector, in dialoog met andere bij het landschap betrokkenen, respectievelijk rekening houdende met het maatschappelijk denken over landschap (1).

Kennisontwikkeling

9. Meer invloed op aansturing onderzoek door kennisinstituten, om kennis praktisch toepasbaar te maken (1).
10. Koppeling natuur en landschap (1).

Kennisontsluiting

11. Onbekendheid met veelheid aan lopende studies en initiatieven, ontbreken overzicht (1).

Kennisverspreiding

12. Excursies om in het veld kennis uit te wisselen (1).
13. Kennis delen met beheerders en bewoners (1).
14. Ontwikkelen websites (1).

Onderwijs

15. Aanhaken bij onderwijs (1).
16. Geven van cursussen (1).
17. Meer eerlijke educatie op scholen over de natuur en al wat er leeft en beheerd wordt, waarin jacht, beheer en schadebestrijding ook een rol spelen (1).

De belangrijkste oplossingen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Algemene oplossingen voor problemen met kennis

Algemeen

1. Kennisinstituten en organisaties meer met elkaar laten samenwerken. Nu nog teveel op gelegenhedenbasis. We kunnen elkaar versterken en helpen (1).
2. Herstart Landschapsmanifest (1).
3. Landschapsmanifest als actieve uitwisselingsclub (1).
4. Onderzoeksproject Kennisuitwisseling Landschap voor Landschapsmanifest (1).

Kennisvoorraad

5. Bundeling en validering van kennis. We moeten het eens kunnen zijn over de waarde van de beschikbare kennis (1).

Kennisontwikkeling

6. Betere vraagarticulatie (1).
7. Bijeen brengen van praktijkkennis en wetenschap en goed formuleren van kennisvragen (meer vraaggericht werken) is essentieel. CLM organiseert daarvoor Veldwerkplaatsen; deze hebben het nadeel dat het bereik minimaal is (1).

Kennisuitwisseling

8. Actief participeren op diverse platforms, niet meer denken in de productie van media (1).
9. Communities of practice / Kenniskringen / leergemeenschappen / lerende netwerken (3).
10. Kennis uit excursies borgen bij bestuurders en ontwikkelaars (1).
11. Kenniskringen zijn effectief, maar het bereik is minimaal (1).
12. Koppeling natuur en landschap (1).
13. Kortere lijnen met verschillende belanghebbenden (1).
14. Mensen bij elkaar brengen en zo kennis en ervaring delen en verspreiden (1).
15. Sociale media (1).
16. Veldbezoeken, bij elkaar op bezoek, mede i.v.m. certificeringprotocol (1).
17. Web 2.0 (2).
18. Web 2.0 bereikt selectieve groep en blijft oppervlakkig, wel heel nuttig voor netwerkopbouw (1).

Kennisbenutting

19. Werkateliers, aangevuld met experts van buiten de regio (1).

Onderwijs

20. GKC programma natuur en landschap (1).
21. Inzet van onderwijs is belangrijk, zeker nu de politiek het laat afweten (1).
22. Opleidingen herzien (1).

Inhoudelijke oplossingen voor problemen met kennis

23. Globale bestemmingsplannen (1).

Vraag B9

Hoe wil uw organisatie deelnemen aan opzet, beheer en/of financiering van een kennisinfrastructuur voor landschap?

	Aantal respondenten	Percentage
Door kennis beschikbaar te stellen	11	36,7
Door mee te werken aan de opzet van een kennisinfrastructuur	3	10,0
Deel te nemen aan het beheer van de kennisinfrastructuur	2	6,7
Deel te nemen aan de financiering	0	0,0
Anders bijdragen	6	20,0
Geen keuze	8	26,7

Ander bijdragen (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bijdrage aan de kennisinfrastructuur

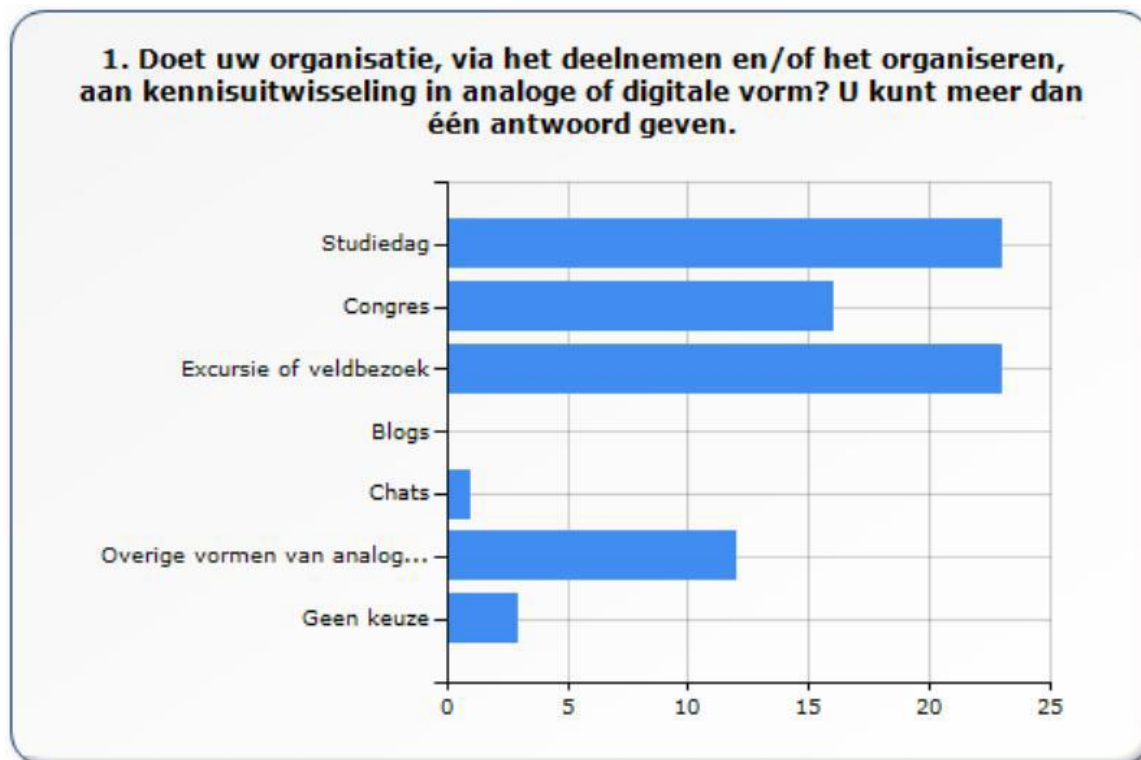
1. Agendering noodzaak bij overheden (1).
2. Bekijken wat de rol van het Nederlands Hippisch Kenniscentrum daarin kan zijn (1).
3. Meedenken als gebruiker en ontwikkelaar (1).
4. Nog nader te bepalen / Nog eventueel af te stemmen (2).
5. Passieve deelname (1).
6. Uitnodiging voor iedereen om aan te sluiten bij lerende netwerken (1).

Inhoudelijke bijdragen

7. Actief omgaan met natuurcompensatie (1).
8. Lidbedrijven van Bouwend Nederland meer bewust maken van het behoud van het landschap (1).

C. Vragen over het gebruik van kennisuitwisseling op het werkterrein landschap

Vraag C1

Overige vormen van analoge of digitale kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bijeenkomsten

1. Klantbijeenkomsten over een inhoudelijk onderwerp (1).
2. Workshops (1).

Media

3. Inzet mediamix (1).
4. LinkedIn, LinkedIndiscussies (2).
5. Mail (1).
6. Nieuwsbrieven analoge of (intern) digitaal (3).
7. Publicaties waarover later lezingen etc. worden gehouden (1).
8. Rapportages (1).
9. Twitter (2).
10. Via onze bladen: Bouwend NL en Podium (1).
11. Website (1).

Netwerken en mensen

12. We experimenteren met digitale kenniskringen (1).
13. Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl (1).
14. Leergemeenschappen (1).
15. Rijksadviseur Landschap (1).

Onderwijs

16. Cursussen (1).

Vraag C2

Met wie wisselt u informatie en kennis uit?

	Aantal respondenten	Percentage
Met directe collega's	21	70,0
Met andere organisaties van het Landschapsmanifest	18	60,0
Met andere organisaties buiten het Landschapsmanifest	19	63,3
In een breder kader	13	43,3
Geen keuze	2	6,7

Kennisuitwisseling in een breder kader (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Bouw- en infrabedrijven (1).
2. Degenen met wie we eventueel in gesprek zijn (1).
3. Diverse samenwerkingspartners (1).
4. Eigen achterban (1).
5. Europese Landschapsconventie (1).
6. Internationaal (1).
7. Kennisdag financiering landschap (1).
8. Klantbijeenkomsten over een inhoudelijk onderwerp (1).
9. Leden vereniging VHG, brancheorganisaties (1).
10. Ministerie van EL&I etc. (1).
11. Nederlands Hippisch Kenniscentrum, KNHS-leden en verenigingen, brancheorganisaties ondernemers, Sectorraad paarden (1).
12. Ongericht via het web (1).
13. Universiteiten, de pers, musea (1).
14. Vrijwilligers van de vereniging Bond Heemschut(1).
15. Workshops en symposia Nationale Landschappen (1).

Vraag C3

Aan welke kennisuitwisseling is er behoefte binnen uw organisatie?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Discussies over projecten	13	43,3
Digitale forumdiscussies	4	13,3
Verhalen en weetjes	6	20,0
Ideeënbus	3	10,0
Concrete vragen uit het publiek	8	26,7
Helpdeskfunctie voor professionals	14	46,7
Overige kennisuitwisseling	7	23,3
Geen keuze	6	20,0

Overige kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Kennisontsluiting

1. Contact met kennisvragers: wie wil wat weten? Niet aanbodgericht (1).
2. Portaal voor lopend onderzoek (1).
3. Praktisch ondersteuning en ontsluiten bestaande kennis (1).
4. Resultaten onderzoek en innovaties (1).

Kennisuitwisseling

5. Kennisuitwisseling tussen professionals, analoog en digitaal (1).
6. Nogmaals, het gaat om tijd, niet om nog meer zaken op te tuigen (1).

Kennisbenutting

7. Afstemming van zienswijzen en het tot stand brengen van beleid (1).
8. Concrete voorbeelden voor lobby voor beter nationaal / provinciaal landschapsbeleid (1).

Vraag C4

Bijdragen aan kennisuitwisseling door (tussen haakjes: aantal respondenten)

Diversen

1. Beschikbaar stellen van lerende netwerken (1).
2. Combineren met Netwerk natuurparels (1).
3. Uitwisseling in kader regulier werk (1).
4. Deelnemen aan wildtelling (1).

Kennisontwikkeling

5. Helpdesk voor professionals (1).
6. Onderzoeksproject Kennisuitwisseling Landschap voor Landschapsmanifest en vervolg (1).

Kennisuitwisseling

7. Opzetten en onderhouden van digitale kenniskringen (1).
8. Organiseren excursies / veldexcursie / werkbezoeken (4).
9. Organiseren studiereis naar 'Hadrian Wall' over hoe toeristische ondernemers verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke omgeving op zich kunnen nemen (1).
10. Organiseren themabijeenkomsten / organiseren gezamenlijke bijeenkomsten voor gemeenten en paardenhouders door KNHS met SBNL en landschapsbeheer Nederland (2).
11. Platform kwaliteitsborging: praktijkervaringen delen (1).
12. Rabobank kan prima wat organiseren, een bezoek of een seminar bijvoorbeeld (1).
13. Ik kan dat niet toezeggen, maar we doen op dat gebied razend veel, vaak ook op verzoek (1).

Vraag C5

Kunt u een voorbeeld geven van een succesvolle kennisuitwisseling?

	Aantal respondenten	Percentage
Ja	19	63,3
Geen keuze	11	36,7

Voorbeelden van succesvolle kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bijeenkomsten

1. Grote groep landschapsarchitectuur binnen SBB (1).
2. Platform kwaliteitsborging binnen Landschapsmanifest (1).
3. Themabijeenkomsten / Bijeenkomst met Landschappen / Bijeenkomsten met Streekrekeninginitiatieven (2).
4. Workshop Ruimtelijke Kwaliteit Landschapsmanifest (1).

Excursies en studiereizen

5. Excursies Groen en de Stad, waarbij groenmensen en mensen uit andere werkvelden elkaar ontmoeten / Excursie werkgroep Asselbergs / Studiereis naar 'Hadrian Wall' (3).
6. Veldwerkplaatsen (project Duurzaam natuurbeheer) (1).

Gebiedsontwikkeling

7. Inbreng van eigen kennis van partijen om tot een geïntegreerde oplossing te komen in projectverband (1).
8. KRW (Kaderrichtlijn Water) informatie toelichten aan achterban en natuurbeschermingsorganisaties in het Maasstroomgebied (1).
9. Toekomstgericht ondernemen met natuur (1),
10. Samenwerking van SBB met verschillende culturele instellingen, zodat natuur en cultuur (=landschap in Nederland) elkaar versterken (1).

Kennisontwikkeling

11. Project Paard en Landschap (1).

Kennissystemen

12. KICH en www.projectenbankcultuurhistorie.nl (1).

Media

13. Nieuwsbrieven / Nieuwsbrief Groen en de Stad - GIOS / Nieuwsbrief Natura 2000 (3).

14. Tijdschrift de Landeigenaar (1).

15. Voordracht over predatie vos in weidevogelgebied (1).

Netwerken

16. Habiforum (1).

17. Interne kennismarkt (1).

18. Leergemeenschappen (1).

19. LNV Buiten aan het Werk (1).

Onderwijs

20. Cursus Vleermuizen en planologie (1).

Vraag C6

Waar ziet u kansen of problemen voor kennisuitwisseling?

Denk bij voorbeeld aan gebrek aan belangstelling, concurrentie en bescherming van eigen kennis of aan de inzet van studenten via de Groene Kenniscoöperatie.

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Problemen bij kennisuitwisseling	13	43,3
Kansen voor kennisuitwisseling	13	43,3
Geen keuze	12	40,0

Problemen bij kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Bepaalde betrokkenheid

1. Bouw- en infrabedrijven hebben maar incidenteel met landschap te maken (1).
2. Grote vrijblijvendheid Landschapsmanifest, weinig krachtenbundeling (1).

Concurrentie

3. Beschermen eigen kennis b.v. vanwege belangen (1).
4. Concurrentie (1).
5. Kennis is geld (1).
6. Onduidelijkheid over rechten en gebruik van gegevens (1).

Kennisontwikkeling

7. Eigen agenda versus vraagsturing (1).

Kennisontsluiting

8. Beschikbare GIS-data: de geomorfologische kaart is niet publiek beschikbaar en zeer lastig te kopen (1).
9. Het ontbreekt aan een overzicht van lopend onderzoek (1).

Kennisuitwisseling

10. Kennisuitwisseling omzetten in actie (1).
11. Te oppervlakkige kennisuitwisseling zonder follow-up (1).
12. Teveel kennisuitwisseling: door de bomen het bos niet meer zien / Teveel overheidsbeleid (2).
13. Het gaat er niet om dat er te weinig kennis is, het gaat erom dat er geen rekening mee wordt gehouden dat omgang met kennis tijd kost. Dat niet onder ogen zien is een structureel probleem (1).
14. Gebrek aan geld / middelen / mensen / personele wisselingen. Daarom slimme systemen verzinnen (3).
15. Gebrek aan (politiek-bestuurlijke) ambitie (1).
16. Tijdgebrek / waan van de dag (3).
17. Tijd en moeite qua proces en logistiek beperkt houden, want het is vaak een sluitpost (1).

Kansen voor kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

Samenwerking

1. Bundeling partners Landschapsmanifest, heldere doelen benoemen en gezamenlijk nastreven; dan wordt kennisuitwisseling productief en komt het ten goede aan landschap (1).
2. Kostenbesparing door efficiëntie en samenwerking (1).
3. Samenwerking Landschapsmanifest / Samenwerking en dialoog (2).

Houding

4. Cultuurverandering bij groene organisaties: laten zien wat wel en niet kan, niet alleen wat er fout gaat, neem de nieuwe plattelanders serieus en benader ze constructief. Verbind landschap met de gebruikers: een houtwal behouden is prima, maar krijgt meerwaarde als er een paadje langs loopt. Financieringsconstructie verbinden met gebruikers en maatschappelijke doelen van ondernemers (1).

Kennisontwikkeling

5. Bijeen brengen van praktijkkennis en wetenschap en goed formuleren van kennisvragen (meer vraaggericht werken) is essentieel. CLM organiseert daar Veldwerkplaatsen voor. Deze zijn effectief, maar hebben een klein bereik (1).
6. Vraagsturing (1).

Kennisverspreiding

7. Artikelen in tijdschrift (1).
8. Kennis over de praktijk van natuurbescherming, aanpak voor (vrijwilligersorganisaties) (1).
9. Ontwikkelen kennisbrochures (1).

Kennisuitwisseling

10. Kenniskringen zijn effectief, maar het bereik is minimaal (1).
11. Leren van wat anderen doen aan kennisuitwisseling (1).
12. LinkedIn rond actuele kwesties, mits voldoende gemodereerd en gevoed met praktijkcases (1).
13. Web 2.0 bereikt selectieve groep en blijft oppervlakkig, wel heel nuttig voor netwerkopbouw (1).

Onderwijs

14. Onderwijs inschakelen / inzet van studenten (2).

15. Aanbieden van cursussen (1).

D. Vragen over competenties op het gebied van kennis, kennisinfrastructuur en kennisuitwisseling

Vraag D1

Waar liggen de belangrijkste competenties van de medewerkers binnen uw organisatie?

Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
In het beheer van informatie	2	6,7
In inhoudelijke expertise	21	70,0
In het omgaan met kennisvragen van gebruikers	11	36,7
In het structureren van informatiestromen in een kennisinfrastructuur	3	10,0
Overig	4	13,3
Geen keuze	2	6,7

Overige competenties (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Beleid op gebied van kennis en innovatie voor leefomgeving (1).
2. Doorsluizen van informatie naar leden en netwerken van VHG (1).
3. Kennisinbreng in de discussie (1).
4. Kennis zit bij de vrijwilligers van de vrijwilligersorganisatie KNNV (1).
5. Vertalen van kennis in een plan (1).
6. Vrijwilligers hebben te weinig scholing en informatie m.b.t. beschikbare kennis (1).

Vraag D2

Zijn de medewerkers in uw organisatie in de gelegenheid om te werken met verschillende vormen van analoge (schrijven en praten) en digitale kennisuitwisseling?

	Aantal respondenten	Percentage
Ja altijd, want	10	33,3
Meestal wel	7	23,3
Kan beter, want	9	30,0
Geen keuze	4	13,3

Ja altijd, want (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Als adviseurs is dat de kern van ons werk (1).
2. Basistaak van een kenniscentrum / kerntaak organisatie (3).
3. Dat is men gewend (1).
4. Vooral praten (1).
5. We zijn een kennisorganisatie: verzamelen, beheren en toepassen (1).

Kan beter, want (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Geen dagelijkse bezigheid (1).
2. Hoe hoog leg je de lat? Iemand die van VWO / Universiteit komt kan nog maar zelden een fatsoenlijke tekst schrijven, maar wel vaak de juiste info vinden (1).
3. Ontsluiting GIS-data (1).
4. Tijdgebrek / Klein team / Capaciteit ontbreekt (5).
5. Weinig aandacht voor het onderwerp (1).

Vraag D3

Hebben de medewerkers in uw organisatie voldoende vaardigheden voor kennisuitwisseling
Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Ja, zowel voor analoge als digitale kennisuitwisseling	15	50,0
Ja, in het bijzonder voor analoge kennisuitwisseling	1	3,3
Ja, in het bijzonder voor digitale kennisuitwisseling	0	0,0
Nog te verbeteren	12	40,0
Geen keuze	3	10,0

Vraag D4

Met welke vormen van kennisuitwisseling werken de medewerkers van uw organisatie?

	Aantal respondenten	Percentage
Conferenties	23	76,7
Gebruik van virtuele media, zoals web 2.0 en LinkedIn	16	53,3
Kenniskringen	15	50,0
Kennisuitwisseling voor terreinbeheerders	12	40,0
Andere vormen van kennisuitwisseling	7	23,3
Geen keuze	4	13,3

Andere vormen van kennisuitwisseling (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Advisering leden KNHS / Advies over concrete cases (2).
2. Alle vormen van kennisuitwisseling zijn we wel gewend (1).
3. Begeleiden en opleiden vrijwilligers KNHS (1).
4. GIS etc. (1).

5. Layar, Q blocks (1).
6. Onderzoeksrapporten (1).
7. Wandelgangen (1).
8. Websites (1).

Vraag D5

Geven uw medewerkers advies over of werken ze aan landschap waarbij kennis een rol speelt? Er kon meer dan één antwoord konden worden gegeven.

	Aantal respondenten	Percentage
Advies over landschap ontwikkelen met kwaliteit	18	60,0
Advies over omgaan met landschap in terreinbeheer	14	46,7
Advies over landschap in de ruimtelijke ordening	18	60,0
Advies over in Natura2000-gebieden	13	43,3
Werken aan landschap ontwikkelen met kwaliteit	11	36,7
Werken aan omgaan met landschap in terreinbeheer	9	30,0
Werken aan landschap in de ruimtelijke ordening	12	40,0
Werken aan landschap in Natura2000-gebieden	8	26,7
Overig advies of werk	3	10,0
Geen keuze	3	10,0

Overig advies of werk (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Advies landschap in het kader van MER-studies (1).
2. In de doorontwikkeling van de agrarische sector is het landschap een factor van belang (1).
3. Relatie landschap en vrije tijd en toerisme (1).

E. Slotvraag

Vraag E1

Wilt u voor het onderzoek nog een oplossingsrichting of een suggestie voor nadere uitwerking aangeven?

	Aantal respondenten	Percentage
Ja	9	30,0
Nee	15	50,0
Geen keuze	6	20,0

Oplossingsrichtingen of suggesties (tussen haakjes: aantal respondenten)

1. Belang van landschap vroeg en op eerlijke basis inbrengen als belang in ruimtelijk plan en niet onder het motto landschap verbouwen (1).
2. Informatie die noodzakelijk is voor het werken in en rondom beschermd landschap (1)..
3. Kom met een aantal concrete acties. Het Landschapsmanifest praat al voldoende, maar acties zijn nodig. Het grote publiek kent het Landschapsmanifest nog steeds niet; hoe gaan we dat doen (1).
4. Koppel eventueel loketten aan andere initiatieven zoals Netwerk Platteland, Kennisnetwerken rond multifunctionele landbouw, Platteland (Werkplaatsen), LinkedIn, discussiegroep platteland (1).
5. De kunst is om iets te ontwikkelen dat in het geweld van LinkedIn etc. toch een manifeste plek weet te verwerven. Eventueel kan ik de site van de Groene Alliantie beschikbaar stellen. U zegt het maar (1).
6. Ontsluiting resultaten via Alterra en/of RCE (1).
7. Meer inzetten op gebruik van sociale media (1).
8. Scholing web 2.0 en gebruik in concrete projecten (1).
9. Waar we als organisatie kunnen bijdragen aan dit onderzoek zullen we dat graag doen (1).

Benaderde organisaties

- Alterra Wageningen UR
- AM
- Arcadis
- Biologica
- BMF : Brabantse Milieufederatie
- Bond Heemschut
- Bouwend Nederland
- CLM: Centrum voor Landbouw en Milieu
- Copijn
- Erfgoed Nederland
- Federatie Particulier Grondbezit
- Federatie Welstand
- Gemeente Apeldoorn
- Grondbezit
- Hogeschool Van Hall Larenstein
- IPO: Interprovinciaal Overleg
- IVN: Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie
- Kenniscentrum Recreatie
- KNHM: Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij
- KNHS: Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie
- KNJV: Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging
- KNNV: Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, vereniging voor veldbiologie
- De 12 Landschappen
- Landschapsbeheer Nederland
- LTO-Noord
- Milieudefensie
- Ministerie van EL&I
- Ministerie van I&M
- Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur
- NEPROM: Vereniging van Nederlandse Projectontwikkeling Maatschappijen
- NISB: Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen
- NMF: Natuur en Milieu Flevoland
- NPN en SBNL
Vanaf 1 mei 2010 hebben Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied (SBNL) en Natuurlijk Platteland Nederland (NPN) hun bestuurlijke krachten gebundeld.
- NVR: Nederlandse Vereniging van Rentmeesters
- ONRI: Brancheorganisatie van Nederlandse advies- en ingenieursbureaus
- Provincie Gelderland
- Provincie Groningen
- Rabobank
- RCE: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- RECRON: Vereniging van recreatieondernemers Nederland
- Rentmeester NVR
- Staatsbosbeheer
- Stichting Natuur & Milieu
- Stichting Nederlands Cultuurlandschap
- Stichting PHB: Particuliere Historische Buitenplaatsen
- Stichting Staringadvies
- Stichting Groengroep Stevenum
- Streekwijzer
- Vereniging Boerennatuur: samenwerkingsverband van agrarische natuurverenigingen in Groningen, Friesland, Drenthe en Flevoland.
- Vereniging Natuurmonumenten
- VHG Branchevereniging voor ondernemers in het groen
- Vlinderstichting
- VNG: Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Vogelbescherming
- Waddenvereniging
- Zoogdiervereniging

4. Overzicht kennis en kennisuitwisseling landschap

Kennis & kennisontsluiting

1. Kennis bij deskundigen / expertkennis

Bij organisaties van het Landschapsmanifest, en daarbuiten.
Denkbaar is een inventarisatie van de beschikbare expertises.

2. Kennissystemen

- BORIS: Beleidsondersteunend Ruimtelijk Informatie Systeem van Kenniscentrum Recreatie.
Uitgebreide bibliotheek met digitale geobestanden voor de groene ruimte en recreatie.
- BRAM: BeleidsOndersteunend Recreatie Analyse Model van het Kenniscentrum Recreatie.
- Voor het berekenen van de vraag, het aanbod en het eventuele tekort aan ruimte voor recreatie. En voor het bepalen van de gevolgen en maatschappelijke baten van het aanleggen of verdwijnen van groen, woningbouw, het slechten of opwerpen van een barrière, demografische ontwikkelingen en veranderingen in recreatiegedrag
- Compendium voor de leefomgeving:
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/onderwerpen/nl0012-Landschap.html?i=12.
Het Compendium voor de Leefomgeving is een website met feiten en cijfers over milieu, natuur en ruimte in Nederland. Het is een uitgave het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Wageningen UR).
- Daar moet ik zijn: www.daarmoetikzijn.nl.
Wat is voor u het ideale landschap voor de recreatie activiteiten die u wilt ondernemen?
In 3 stappen je favoriete landschap vaststellen.
- Eco-engineering van GKC Programma Natuur en Landschap
Netwerk voor doorstroming van actuele kennis.
- De Erfgoedstem: www.erfgoedstem.nl.
De Erfgoedstem is een onafhankelijk geproduceerde e-mail nieuwsbrief die wekelijks aan de hand van het in de media verschenen nieuws een breed overzicht geeft van wat er gaande is in de Erfgoedwereld, op het gebied van erfgoed, monumenten, archeologie, cultuurlandschap en cultuurhistorie. De ErfgoedStem is in 2007 ontstaan als een initiatief van een aantal erfgoedinstellingen die in 's-Hertogenbosch bijeen waren om te praten over meer gezamenlijkheid in de sector. Tot de organisaties die actief hebben bijgedragen aan het op gang helpen van de Erfgoedstem behoren het [projectbureau Belvedere](#), [Het Nationaal Restauratiefonds](#), [BOEi](#), De [stichting ErfgoedLab](#), [Bureau Buiten](#), De [Erfgoedvereniging Heemschut](#), projectbureau de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de

[gemeente 's-Hertogensbosch](#). Inmiddels zijn ook het [Nationaal Groenfonds](#) en de [Federatie Het Behouden Huis](#) en diverse Stadsherstellen, het [Erfgoedhuis Zuid-Holland](#) en de [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#) toegetreden tot de ondersteuners van ons initiatief. We streven gestage uitbreiding van het aantal vrienden, sponsors en dragers van de Erfgoedstem

- Google earth: www.google.com/intl/nl/earth
Uitgebreide bibliotheek met tours, video's en beelden, die door Google Earth en ondersteunende dataproviders zijn gemaakt. Van het ontdekken van scheepswrakken in de oceaan tot het inzoomen op 3D-steden van over de hele wereld.
- Groene Ruimte: nieuws, kennis en vacatures: www.groeneruimte.nl.
- De Groene Stad: www.degroenestad.nl
Onderzoeksresultaten en actuele informatie.
Doelstelling is het wekken en stimuleren van de belangstelling bij overheden, organisaties en bedrijven die professioneel bezig zijn met de planning en ontwikkeling van het stedelijke gebied en ook de burger, voor het feit dat het op de juiste wijze toegepast Groen kan worden ingezet: als deeloplossing voor de lucht- en waterproblematiek, voor het tegengaan van sociale en maatschappelijke verloedering en voor het attractiever maken van het stedelijke gebied.
- Groen Kennisnet: www.groenkennisnet.nl.
Actuele groene kennis voor onderwijs, onderzoek, bedrijfsleven, beleidsmakers en iedereen die er gebruik van wil maken. Praktische artikelen, rapporten, websites en leermiddelen. En informatie over de groene kennisinstellingen en hun innovatieprojecten.
- Groen Kennisnet, onderdeel tuin en landschap: www.groenkennisnet.nl/tuinenlandschap.
In het Kenniscentrum Tuin en Landschap heeft de redactie informatiebronnen, dossiers en interessante links naar websites voor u verzameld.
- GroenPortaal: www.groenportaal.nl.
GroenPortaal biedt links naar enkele honderden 'groene' websites. Groenweb: www.groenweb.nl.
Onderwijs, onderzoek en bedrijfsleven, kennisbank, nieuws, agenda
Onderwerpen: boomkwekerij, boomverzorging, bloembollen en eco-engineering.
- Habiforum: www.habiforum.nl.
Habiforum is als kennisnetwerk van en voor professionals in de ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling actief geweest van 1999-2009 en heeft gewerkt aan innovatieve en duurzame oplossingen voor complexe ruimtelijke vraagstukken. Op deze eindwebsite stellen we alle eindresultaten beschikbaar. Habiforum heeft kennis, methoden en inzichten ontwikkeld, die veelal in de praktijk zijn getoetst en geschikt gemaakt voor brede toepassing.
- HetWiel – natuur- en milieueducatie (NME)-onderzoek: www.groenkennisnet.nl/nmeonderzoek.

Deze database richt zich op Nederlandse vakliteratuur over NME in brede zin. Hieronder vallen bijvoorbeeld onderzoeksverslagen, wetenschappelijke beleidsadviezen, evaluatierapporten en boeken of bundels op het gebied van NME en leren voor duurzaamheid. HetWiel wordt beheerd vanuit de Universiteit van Utrecht en vanuit Wageningen UR.

- IKAW: Indicatieve Kaart Archeologische Waarden.
De IKAW bevat een vlakdekkende en landsdekkende classificatie van de trefkans op archeologische waarden (schaal 1:50.000).
- Infomil: www.infomil.nl.
InfoMil is een onderdeel van Agentschap NL en informeert overheden over milieubeleid. We zijn een schakel tussen de beleidsmakers van het ministerie van Infrastructuur en Milieu en gemeenten, provincies en waterschappen die dit beleid uitvoeren. In beide richtingen verzamelen en verschaffen we kennis. Actueel, onafhankelijk, integraal en op een kwalitatief hoog niveau. InfoMil combineert zijn expertise van de uitvoeringspraktijk met die van wetgevingsprocessen. Via de verschillende overheden profiteert ook het bedrijfsleven van dit werk. InfoMil werd in 1995 opgericht.
- IKC RO: Informatie- en KennisCentrum Ruimtelijke Ordening: www.nirov.nl/Home/Projecten/IKC_RO.aspx.
- IPO-Portaal Natuur en Landschap: www.portaalnatuurenlandschap.nl
Dit portaal zal de verzamelplaats worden van alle informatie over natuur en landschap in Nederland. Achtergrond- en aanvraaginformatie over het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL). Het portaal wordt in de komende periode uitgebreid.
- Kennis-online: www.kennisonline.wur.nl
Lopend en afgesloten onderzoek: kennisbasisonderzoek, beleidsondersteunend onderzoek en wettelijke onderzoekstaken (WOT). Tevens agenda, nieuws, magazine (analoog of digitaal) en digitale nieuwsbrief E-news. Onderwerpen: het brede terrein van Wageningen UR: Plant-, dier-, voeding-, omgevings- en sociale wetenschappen.
- Kennisplein Mooi Nederland: www.kennispleinmooinederland.vrom.nl
Laat u inspireren door de Mooi Nederland voorbeeldprojecten over hoe de vraag naar ruimte gecombineerd kan worden met versterking van de ruimtelijke kwaliteit? Informatie over samenwerking, financiering en ruimtelijke kwaliteit
- KICH (KennisInfrastructuur CultuurHistorie): www.kich.nl.
KICH maakt archeologische, landschappelijke en bouwhistorische informatie toegankelijk. U kunt hier informatie vinden over monumenten, archeologische vindplaatsen, landschappen en landschapselementen en daarmee gerelateerde informatie.
- KIMOMO (Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg).
De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed is in 2010 begonnen met het project Kennisinfrastructuur Modernisering Monumentenzorg. Dat project is bedoeld voor het bijeenbrengen van de verschillende gegevensbronnen voor een 'Oude Kaart van

Nederland' waarop informatie over historie en landschap is te vinden. De Rijksdienst werkt nauwe samen met vele maatschappelijke organisaties en met verschillende diensten binnen de rijksoverheid, de provinciale en gemeentelijke overheid. Het project heeft een open opzet. Ook burgers kunnen straks informatie raadplegen en toevoegen via wikisystematiek.

- LOK (Landschap Ontwikkelen met Kwaliteit): www.minlnv.nl/thema/
Deze website biedt: concrete handreikingen en tips voor het maken van ruimtelijke plannen, vergunningsverlening, de planvorming en de uitvoering grootschalige en kleinschalige projecten, voorbeelden uit de praktijk, met het accent op een slimme benadering, veel informatie over landschap, zoals kaarten, beschrijvingen van landschapkwaliteiten, informatie over regelingen en subsidies.
- Marktplaatsoverheid.nl: www.marktplaatsoverheid.nl/vrom_mobiliteit.
Thematisch overzicht van VROM, grondzaken en mobiliteit met links, nieuwsbrief.
- Meetnet Kleine LandschapsElementen (MKLE): www.mkle.nl.
De Monitor Kleine Landschapselementen inventariseert elementen in het buitengebied en volgt hun ontwikkeling in de tijd. De Monitor geeft een volledig en betrouwbaar inzicht in de exacte ligging en toestand van elementen die het gezicht van het landschap bepalen. De Monitor is daarmee een instrument om het karakteristieke landschap beter te beheren. Lokaal geworven vrijwilligers vullen bestaande digitale informatie van het landschap aan.
- Meetnet landschap: niet meer op het net,
- Monitor vrije tijd en toerisme: www.monitorvtt.nl.
De monitor vrije tijd en toerisme maakt actuele en betrouwbare data over recreatie, toerisme en vrije tijd in Nederland snel en makkelijk toegankelijk. De monitor vrije tijd en toerisme is op 16 december 2010 gelanceerd en wordt voortdurend geactualiseerd. Nieuwe onderwerpen en data worden toegevoegd en er komen steeds meer verbanden tussen de data. Daarnaast wordt in 2011 gestart met de harmonisatie van definities en dataverzameling. De monitor vrije tijd en toerisme is ontwikkeld door het Kenniscentrum Recreatie met subsidie van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). Bij de uitbouw werkt het Kenniscentrum Recreatie samen met andere partijen.
- Nationaal Groenfonds: www.nationaalgroenfonds.nl
Het Nationaal Groenfonds is in 1994 opgericht door de provincies en het ministerie van EL&I (voorheen LNV). Sindsdien verleent en ontwikkelt Nationaal Groenfonds financiële faciliteiten voor natuur, bos en landschap. Voor publieke partijen zoals overheden, maar ook voor private partijen én particulieren. Daarbij reageert en anticipeert Nationaal Groenfonds op actuele ontwikkelingen.
- Nationale landschappen
  - o Dossier Nationale landschappen van het Compendium voor de leefomgeving: www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/dossiers/nl0185-Nationale-Landschappen.
  - o Nationale landschappen: www.nationalelandschappen.nl.
Informatie en nieuws voor verschillende doelgroepen.

- Natuurkennis Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN): www.natuurkennis.nl.
Deze site is nog in opbouw. Nog niet alle onderdelen zijn in gevuld; de aanwezige teksten hebben de goedkeuring van de OBN-deskundigenteams.
Onderzoeksresultaten deskundigengroepen en expertiseteam. Ook de pdf-bestanden van de OBN-nieuwsbrief zijn via deze website te bereiken.
Onderwerpen: natuurherstel en de ontwikkeling van nieuwe natuur. Ook kennis over landschapstypen.
- Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF): www.gegevensautoriteitnatuur.nl.
De NDFF wordt beheerd door de Gegevensautoriteit Natuur (GAN).
- Nationale Parken: www.nationaalpark.nl. Website van het Samenwerkingsverband Nationale Parken.
- Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl. Blogs van GuuS, infotheek, infoloket en themadossies.
- NHW (Nieuwe Hollandse Waterlinie): www.hollandsewaterlinie.nl.
Website met de volgende onderdelen Beleef de waterlinie, Kennis en achtergronden en Educatie.
- Projectenbank cultuurhistorie: www.projectenbankcultuurhistorie.nl.
De website die u inspireert in de omgang met het erfgoed. Projecten kunt u zoeken op onderwerp, via de kaart of gewoon door het intikken van een zoekterm. U kunt ook zelf projecten toevoegen, dat waarderen we zeer.
- Reiswijzer landschapsfondsen: www.reiswijzer.landschapfondsen.nl.
Met deze reiswijzer ondersteunt het Nationaal Groenfonds het opzetten van een regionaal of lokaal landschapsfonds.
- RuimtexMilieu: www.ruimtexmilieu.nl.
Deze site biedt inspiratie aan mensen die vanuit ruimte of milieu betrokken zijn bij gebieds-ontwikkeling. Het accent in de site ligt op de eerste fasen van het proces van gebiedsontwikkeling. Deze site heeft qua inhoud een accent op bodem en ondergrond.
“De handreiking plannen met de ondergrond” is ingebouwd in deze site. De ambitie is om de website verder uit te werken tot een routeplanner en ontmoetingsplaats voor duurzame gebiedsontwikkeling.
- Stadspoort: www.stichtingstadspoort.nl.
Stichting StadSPOORT beheert en onderhoudt een uniek kennissysteem op het gebied van de Openbare Ruimte. Belangrijkste doel is het stimuleren van het delen van elkaars kennis en ervaring door deze met elkaar te verbinden. Deze kennis wordt uitgewisseld door onze deelnemende gemeenten.
Voor wie geen abonnenment heeft, bevat deze site toch veel informatie.
- Vereniging Boerennatuur: www.boerennatuur.nl
De vereniging BoerenNatuur is het samenwerkingsverband van agrarische natuurverenigingen in Groningen, Friesland, Drenthe en Flevoland.

- Waarneming.nl: www.waarneming.nl: databank die wordt gevoed door door vrijwilligers met waarnemingen over vogels, zoogdieren, reptielen en amfibieën en dagvlinders. Het aardige is natuurlijk dat elke waarneming gebonden is aan een locatie. Oftewel, zo'n site leent zich prima voor toepassing van kaarten. Waarneming.nl doet dat met behulp van google maps. Door de vele deelnemers heeft waarneming.nl een schat aan informatie, waar allerlei analyses op kunnen worden toegepast
- Wat was waar: www.historischcartografie.nl/Logboek/Websites/Wat-Was-Waar-de-geschiedenis-van-Nederland. www.watwaswaar.nl geeft alleen een lege pagina als resultaat.

Op WatWasWaar vind je historische informatie over elke plek in Nederland. Je kunt hier bijvoorbeeld speuren naar historische kaarten of foto's van je eigen leefomgeving.

WatWasWaar geeft snel en overzichtelijk toegang tot een groot aantal, soms unieke collecties, van Nederlandse erfgoedinstellingen. Het materiaal is zeer divers, overal anders en wordt continu aangevuld.

WatWasWaar.nl is een samenwerkingsverband tussen de gelijknamige projectorganisatie en een groeiend aantal erfgoedinstellingen, waaronder Nieuw Land.

Kennisuitwisseling

1. Blogs

- Netwerk Platteland huisvest de blogs van GUUS: www.netwerkplatteland.nl/blog.
- Ruimtevolk: www.ruimtevolk.nl/natuur-landschap.

2. Communities of practice (CoP)

- Biomassa valorisatie

Valorisatie (verwaarden) van biomassa uit natuur- en landschapsbeheer.

Doel is het verbinden van regionale netwerken in een lerende en levende CoP, met een sterke relatie met de ervaringen in de praktijk vande deelnemers. Deze CoP is opgezte door Edgar van Groningen, coördinator lectoraat Duurzame energie en groene grondstoffen van CAH Dronten.

- Farming for health: www.farmingforhealth.org.

De CoP is een internationaal netwerk van mensen in de landbouw en zorg sector. De groep bestaat momenteel uit zo'n 250 leden. De meesten komen uit Europa, waarvan een groot deel (ruim 50) uit Nederland. Leden zijn onderzoekers, onderwijzers, adviseurs en boeren/ondernemers. Op de website staan de bijeenkomsten, kennis, verhalen over praktijk, onderwijs & bestuur.

3. Conferenties, studiedagen, excursies, veldbezoeken

De essentie is het uitwisselen van ervaringen in bijeenkomsten, waarbij directe interactie mogelijk is.

4. Kennisnetwerken en organisaties

- CRM-systeem: Customer Relationship Managementsysteem: www.crm-wijzer.nl.
Bij CRM draait het allemaal om inzicht in de voorkeuren van uw potentiële en bestaande klanten.
- Erfgoed en ruimte: www.erfgoedenruimte.nl.
Blikveld helpt organisaties met het beleefbaar maken van ons erfgoed.
- De Groene Kenniscoöperatie (GKC): www.gkc.nl
De GKC is een innovatieplatform waar groene onderwijs- en onderzoeksinstellingen samen met bedrijfsleven en maatschappij werken aan kenniscirculatie en benutting van groene kennis.
Alle groene onderwijs- en onderzoeksinstellingen van vmbo, mbo tot universiteit werken samen binnen de GKC. In nauw contact met bedrijfsleven, overig onderwijs, maatschappij en overheden werkt de GKC aan vernieuwing van het onderwijs voor leven lang leren: van jeugd tot volwassenen. Ook levert de GKC een bijdrage aan de ontwikkeling van de groene sector, arbeidsmarkt en samenleving door aan de slag te gaan met concrete vragen van bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. Deze worden vertaald in regionale en (inter)nationale activiteiten voor het onderwijs en in GKC-programma's rondom thema's zoals natuur en landschap, voeding en gezondheid, welzijn van dieren en ondernemerschap. De groene kennis wordt beschikbaar gesteld via www.groenkennisnet.nl (zie bij 2. kennissystemen).
- GUUS: www.guus.net.
GUUS verzamelt informatie over plattelandontwikkeling en wil kennis delen.
Via Twitter kunnen berichten en links worden geplaatst. Blogs worden gepubliceerd op het Netwerk Platteland: www.netwerkplatteland.nl/blog. Via een zoekfunctie kan alle ingebrachte informatie worden geraadpleegd.
- Habiforumnetwerk: www.habiforum.nl.
Het Habiforumnetwerk wordt voortgezet op LinkedIn. Hiermee wordt het Habiformprogramma 'levend' houden door te werken aan een mooie en duurzame leefomgeving!
- Krachtgroen: www.krachtgroen.nl.
Krachtgroen is een multidisciplinair ontwerperscollectief dat de kracht van groene ruimte in en om de stad ontwikkelt. De dynamische organisatie bestaat uit een team van architecten, stedenbouwers en landschapsarchitecten.
- 12 Landschappen: www.de12landschappen.nl.
Eén doel: het beschermen van natuur, landschap en cultureel erfgoed bij u in de buurt.
- Landschapsbeheer Nederland: <http://www.landschapsbeheer.nl/home>
Missie: Landschapsbeheer Nederland maakt zich sterk voor de zorg voor een visueel, ecologisch, cultuurhistorisch en aardkundig aantrekkelijk landschap.

- Landschapsmanifest: www.landschapsmanifest.nl.
Het Nederlandse landschap kan nog veel mooier worden! Niet alleen de parels zijn belangrijk. Alle landschappen zijn waardevol. Daarom werken 47 organisaties de komende jaren samen om landschap hoog op de agenda te krijgen en te verbeteren.
- NIROV Werkgroep Landschap: www.nirov.nl/Home/Werkverbanden/Werkgroep_Landschap.aspx.
- Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN): www.bosschap.nl.
Doel van het OBN (voorheen EGM) is het bevorderen van de ontwikkeling, verspreiding en benutting van kennis over natuurherstel en de ontwikkeling van nieuwe natuur, (kwaliteitsverbetering van natuur). Het OBN-netwerk bestaat uit zeven deskundigenteams en een expertisegroep waarin zowel onderzoekers als terreinbeheerders zitten. Deze teams formuleren onderzoeken op het gebied van natuurherstel binnen het domein van hun expertise. De onderzoeken resulteren in concrete herstelmaatregelen zodat terreinbeheerders de natuur kunnen herstellen en verder ontwikkelen.
De onderzoeksresultaten kunt u vinden op de website www.natuurkennis.nl (zie bij kennissystemen).
- Platform ontwerpers van VHG: www.vhg.org.
Dit platform organiseer bijeenkomsten voor ontwerpers van groen in de leefomgeving.
- Publiekscampagne mooier landschap maak het mee: www.mooierlandschap.nl.
Wij brengen het Nederlandse landschap en wat u daar allemaal in kunt doen actief onder de aandacht. Zo zorgen we ervoor dat iedereen weet hoe hij of zij een steentje kan bijdragen aan het landschap. Centraal daarin staat deze website.
- Ruimteforum: www.ruimteforum.vrom.nl.
Het Ruimteforum is in het leven geroepen naar aanleiding van de Nota Ruimte. Het Ruimteforum biedt een platform aan overheden om kennis en vaardigheden te delen en uit te wisselen op het gebied van Ruimtelijke Ordening. Aan de hand van actuele thema's worden knelpunten uit de praktijk aan de orde gesteld. Hier krijgt u een overzicht van relevante praktijkvoorbeelden, van nieuwe elementen van beleid en van betrouwbare bronnen voor meer informatie. Via het Ruimteforum kunt u kennis nemen van relevante informatie en ervaring van anderen. Via het Ruimteforum kunt u uw eigen ervaringen met anderen delen.
Het Ruimteforum is expliciet bedoeld voor de medewerkers van de decentrale overheden (provincies, gemeenten en waterschappen).
- Ruimtevolk: www.ruimtevolk.nl/natuur-landschap.
RUIMTEVOLK is een onafhankelijk platform en netwerk voor het debat over de ruimtelijke ordening en kwaliteit van de leefomgeving. RUIMTEVOLK is in 2007 in het leven geroepen voor en door een nieuwe generatie gedreven professionals met een uiteenlopende achtergrond, maar met een gemeenschappelijke passie voor ruimtelijke kwaliteit in het (on)geordende Nederland. Doel van RUIMTEVOLK is om de vakwereld, aanverwante disciplines en belanghebbenden uit te dagen en aan te moedigen in de

zoektocht naar duurzame antwoorden op de ruimtelijke opgaven van nu en die van de toekomst. Daarvoor organiseert RUIMTEVOLK bijeenkomsten, bouwt ze aan een inspirerend netwerk en heeft ze eind 2007 het webmagazine en digitaal platform RUIMTEVOLK.nl in het leven geroepen.

- SBR Kennisinstituut Bouw: www.branchewijzers.nl/bedrijf/sbr-bouwkennis-rotterdam.
SBR brengt partijen in de bouw en vastgoedwereld bij elkaar voor het creëren, overdragen én implementeren van bouwkennis. Zo zorgen wij er voor dat ondernemingen in de bouw en vastgoed hun doelen bereiken: achter veel doelen schuilen immers kennisvragen.
- Stichting Staringadvies: www.staringadvies.nl.
Regionaal non-profit kenniscentrum voor natuur en landschap.
- Zoogdiervereniging: www.zoogdiervereniging.nl.
De Zoogdiervereniging is in 1952 opgericht als een platform voor iedereen met belangstelling voor zoogdierkunde en zoogdierbescherming. Geleidelijk heeft de Zoogdiervereniging zich ontwikkeld tot een professionele organisatie die mensen bijeenbrengt die actief kennis verzamelen, ontwikkelen en uitdragen, met als doel de actieve bescherming van zoogdieren en hun leefgebieden, zowel nationaal als internationaal. Sinds 2011 is er ook een nieuwsbrief.